

ส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับตลาดการเงิน

ความรู้เกี่ยวกับตลาดการเงิน

- รู้จักกับตลาดการเงิน
 - โครงสร้างของตลาดการเงิน
 - รู้จักตลาดเงินและตลาดทุน
 - รู้จักและเข้าใจบทบาทของตลาดแรกและตลาดรอง

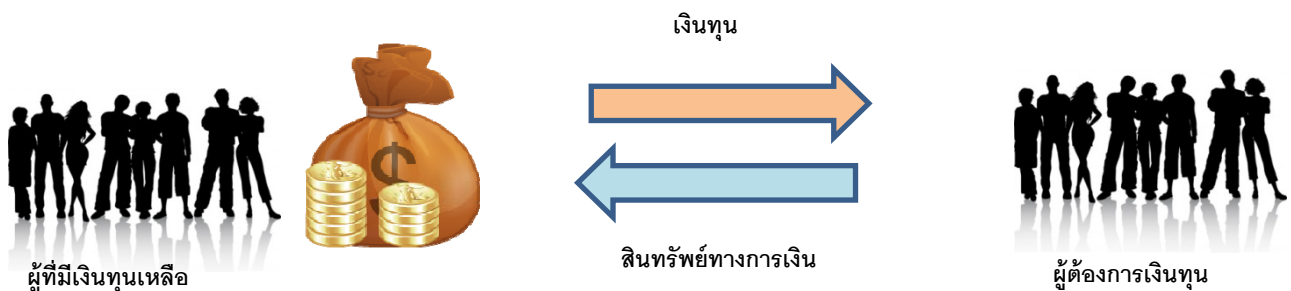
ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ในตลาดการเงิน

- หุ้น
- หุ้นกู้และพันธบัตร
- กองทุนรวม

รู้จักกับตลาดการเงิน

ตลาดการเงินคืออะไร

ตลาดสินค้าและบริการ จะเป็นตลาดระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยจะทำการแลกเปลี่ยนกันระหว่าง สินค้าและบริการกับเงิน ซึ่งแตกต่างกับตลาดการเงิน เนื่องจาก ตลาดการเงินจะเป็นตลาดระหว่างผู้ที่มีเงินทุนเหลือ (ผู้มีเงินออม หรือ SSU) กับ ผู้ต้องการเงินทุน (DSU) โดยมีตัวกลางคือเงินทุน นั่นเอง

ความสำคัญระหว่างตลาดการเงินและระบบเศรษฐกิจ

ตลาดการเงิน หรือ ระบบการเงิน มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในฐานะเป็นช่องทางการส่งผ่านเงินทุนจากผู้ที่มีเงินทุนเหลือไปยังผู้ต้องการเงินทุนที่จะนำเงินทุนเหล่านั้นไปประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เช่น การผลิต การแลกเปลี่ยนซื้อขาย การจ้างงาน เป็นต้น

ตลาดการเงินจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ และเพื่อให้ตลาดการเงินแสดงบทบาทนี้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ รัฐบาลจึงดำเนินการกำกับดูแลระบบการเงินไทยผ่านองค์กรและหน่วยงานต่างๆ เช่น กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ของตลาดการเงินหรือระบบการเงิน

- ส่งเสริมการออม (Saving Function)
 - รายได้ส่วนที่เหลือหลังหักค่าใช้จ่าย คือ เงินออม
 - การนำเงินออมไปลงทุนช่วยเพิ่มโอกาสในการได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้นมากกว่าการเก็บเงินไว้เฉยๆ
- สนับสนุนการระดมเงินทุน (Liquidity Function)
 - การระดมเงินทุนจาก SSU ช่วยให้ DSU หาแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้นนอกจากเงินทุนของตนเอง และสามารถระดมเงินทุนได้ในปริมาณที่มากขึ้น
 - SSU จะแสวงหา DSU ที่นำเงินไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ผลตอบแทนสูงในระดับของความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ระบบการเงินจะทำหน้าที่จัดสรร และส่งผ่านทรัพยากรการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- เป็นคลังเพื่อรักษาความมั่งคั่ง (Wealth Function)
 - การออม และการลงทุนของ SSU ผ่านระบบการเงินทำให้เกิดโอกาสในการได้รับผลตอบแทน ซึ่งถือว่าเป็นการรักษาความมั่งคั่ง หรือมูลค่าของเงินออมให้คงอยู่ ไม่เสื่อมค่าลงตามอัตราเงินเฟ้อ
- บริการด้านการชำระราคา (Payment Function)
 - การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ทางการเงินกับเงินทุนระหว่าง SSU และ DSU หรือระหว่าง SSU ด้วยกันระบบการเงินจะช่วยให้การอำนวยความสะดวกในการชำระราคา
 - การชำระราคาในกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งต้องใช้เงินทุน เช่น การชำระค่าสินค้าบริการ ก็ต้องอาศัยระบบการเงินเช่นกัน
- การประเมินเครดิต (Credit Function)
 - SSU จะให้เงินทุนแก่ DSU โดยตรงหรือให้โดยผ่านสถาบันการเงิน จะต้องมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือก่อนโดยการประเมินเครดิต
 - บริษัทจัดอันดับเครดิต เป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่นี้
 - การมีเครดิตที่ดีจะส่งผลต่อต้นทุนทางการเงินที่ต่ำลง และโอกาสในการระดมเงินทุนในปริมาณที่มากสามารถทำได้ง่ายขึ้น
- ช่องทางในการบริหารความเสี่ยง (Risk Function)
 - การลงทุนของ SSU และการนำเงินไปใช้ของ DSU มีความเสี่ยง
 - ความเสี่ยงคือ โอกาสที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเบี่ยงเบนไปจากที่คาดไว้
 - ความเสี่ยงที่ไม่ดีเกิดขึ้นในกรณีที่นักลงทุนได้รับผลตอบแทนต่ำกว่าที่คาดไว้
 - การบริหารความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้กระทำผ่านตลาดการเงิน เช่น การลงทุนในตราสารอนุพันธ์ เพิ่มใน portfolio ของหลักทรัพย์ให้มีความเหมาะสม หรือการทำประกันภัย เป็นต้น

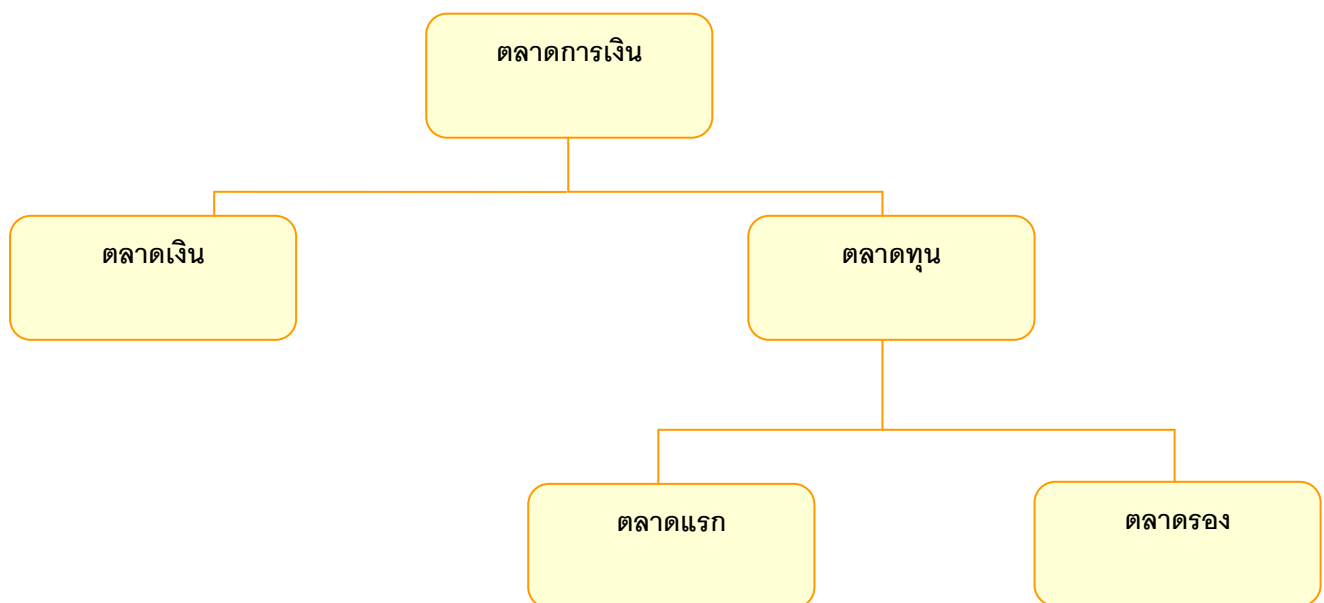
- เป็นส่วนประกอบหนึ่งในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของภาครัฐ (Policy Function)
 - ในระบบการเงินมีตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น อัตราดอกเบี้ย ราคาหลักทรัพย์ อัตราแลกเปลี่ยน
 - การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ อุปทานของเงินทุน สินทรัพย์ทางการเงิน กระทั่งตัวแปรที่สำคัญในตลาดการเงิน
 - การเปลี่ยนแปลงในตัวแปรสำคัญในตลาดการเงิน กระทั่งต่อตัวแปรเป้าหมายทางเศรษฐกิจ เช่น การลงทุน GDP อัตราเงินเฟ้อ การว่างงาน เป็นต้น
 - รัฐบาลควบคุมกำกับดูแล และใช้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับตลาดการเงิน เพื่อให้มีผลต่อตัวแปรที่สำคัญในตลาดการเงิน เพื่อให้ตัวแปรเป้าหมายทางเศรษฐกิจเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ
 - ตัวอย่างเช่น การควบคุมดูแลค่าเงินบาทให้มีเสถียรภาพ (อัตราแลกเปลี่ยนในระบบ Managed Float) ไม่ให้ค่าแข็งเกินไป หรืออ่อนค่าเกินไป เพราะอาจกระทบต่อการส่งออก การนำเข้า ซึ่งเป็นส่วนประกอบของ GDP หรือค่าเงินบาทนี้ กระทั่งต่อปริมาณเงินตราต่างประเทศ ซึ่งกระทบต่อปริมาณเงินในประเทศอีกต่อหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินในประเทศ กระทั่งต่ออัตราดอกเบี้ย ซึ่งจะมีผลต่อการลงทุน GDP และระดับราคา ซึ่งเป็นตัวแปรเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ

โครงสร้างตลาดการเงิน

การแบ่งประเภทของตลาดการเงินทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่เป็นที่นิยม คือ การแบ่งตามอายุของสินทรัพย์ทางการเงิน โดยแบ่งออกเป็น ตลาดเงิน และตลาดทุน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ตลาดเงิน (Money Market) เป็นตลาดที่มีการซื้อขายตราสารทางการเงินที่มีอายุไม่เกิน 1 ปี เช่น ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน บัตรเงินฝาก ตั๋วเงินคลัง เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมทุนไปใช้ในระยะสั้น หรือเพื่อการหมุนเวียนภายในกิจการ
- ตลาดทุน (Capital Market) เป็นตลาดที่มีการซื้อขายตราสารทางการเงินที่มีอายุมากกว่า 1 ปีขึ้นไป เช่น หุ้นสามัญ หุ้นกู้ พันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น เพื่อนำเงินทุนที่ได้ไปใช้ในการลงทุนโครงการระยะยาวต่าง ๆ
 - ตลาดทุนแบ่งออกได้เป็นตลาดแรก และตลาดรอง
 - ตลาดแรก (Primary Market) เป็นตลาดที่สินทรัพย์ทางการเงินถูกซื้อขายครั้งแรกระหว่าง DSU กับ SSU โดย DSU เป็นผู้ออกหลักทรัพย์มาขายเพื่อนำเงินที่ได้ไปลงทุนในโครงการลงทุนต่าง ๆ
 - ตลาดรอง (Secondary Market) เป็นตลาดที่สินทรัพย์ทางการเงินที่ SSU ถือครองอยู่แต่ต้องการขาย ด้วยเหตุผลที่ต้องการได้รับเงินทุน หรือต้องการขายเพื่อทำกำไร จึงต้องหา SSU รายอื่นที่ต้องการลงทุน หรือซื้อสินทรัพย์ทางการเงินนั้นแทน
 - ตลาดรองยังสามารถแบ่งออกเป็น ตลาดที่เป็นทางการ (Organized Market) คือ ตลาดที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นระบบ มีข้อบังคับ กฎเกณฑ์ในการซื้อขายสินทรัพย์ทางการเงิน หรือ

หลักทรัพย์ทางการเงินอย่างชัดเจน เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment: mai) ตลาดตราสารหนี้ (Bond Electronic Exchange: BEX) เป็นต้น และตลาดรองที่ไม่เป็นทางการ (Over-the-Counter Market) เช่น ตลาดตราสารหนี้สำหรับ Dealers ซึ่งทำการซื้อขายตราสารหนี้ในมูลค่ามาก ๆ สามารถโทรศัพท์ต่อรองกันเองได้ โดยไม่ต้องผ่านหน่วยงานใด

รูปที่ 1 โครงสร้างของตลาดการเงิน

รู้จักสินทรัพย์ทางการเงิน

ลักษณะของสินทรัพย์ทางการเงิน

- สินทรัพย์ทางการเงินมักจะอยู่ในรูปของเอกสารสัญญาต่าง ๆ
- สินทรัพย์ทางการเงินมีการกำหนดมูลค่าต่างจากสินทรัพย์ประเภทมีตัวตน (tangible asset)
- มูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงินขึ้นอยู่กับกระแสเงิน หรือผลตอบแทนระดับของความเสี่ยง
- สินทรัพย์ทางการเงินมีสภาพคล่องที่จะสามารถแปลงสภาพขายเป็นเงินสดได้ง่าย
- เป็นสินทรัพย์ที่สามารถรักษอำนาจซื้อ (Purchasing Power) และรักษาความมั่งคั่ง (Wealth) ให้แก่เจ้าของได้
- สินทรัพย์ทางการเงินส่วนใหญ่เป็นตราสาร หรือสัญญาซึ่งแสดงถึง สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย (Legal Claims) ต่อผลประโยชน์ในอนาคต

ประเภทของสินทรัพย์ทางการเงิน

- เงิน (Money)
 - เป็นสื่อกลางในการชำระราคาสินค้าหรือค่าบริการและการชำระหนี้
 - สินทรัพย์ทางการเงินที่จัดว่าเป็นเงินมีหลายรูปแบบ มีความหมายครอบคลุมกว้างกว่าเงินสด
- ตราสารทุน (Equities)
 - บ่งบอกถึงความเป็นเจ้าของกิจการ
 - รับส่วนแบ่งเงินสดจากผลกำไรของกิจการในรูปเงินปันผล
 - ได้รับมูลค่าคงเหลือของกิจการ กรณีที่บริษัทจะต้องปิดกิจการแล้วมีการชำระบัญชี
 - ตราสารทุนแบ่งออกเป็น
 1. หุ้นสามัญ (Common Stocks)
 2. หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stocks)
- ตราสารหนี้ (Debt Instruments)
 - ผู้ถือมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ของผู้ออกตราสาร
 - ได้รับผลตอบแทน ซึ่งประกอบด้วยเงินต้น และรายได้ในรูปดอกเบี้ย
 - ตราสารหนี้แบ่งออกเป็น
 1. ตราสารหนี้ที่สามารถเปลี่ยนมือได้ (Negotiable Debt Instruments)
 2. ตราสารหนี้ที่ไม่สามารถเปลี่ยนมือได้ (Non-Negotiable Debt Instruments)
- ตราสารอนุพันธ์ (Derivative Instruments)
 - ให้สิทธิแก่ผู้ถือตราสารในการรับสิทธิประโยชน์ตามที่กำหนดไว้ในอนาคต
 - ผลตอบแทนเอาไว้กับราคาของสินค้าอ้างอิง (Underlying Assets)
 - มีประโยชน์ในการเพิ่มอำนาจทางการเงิน
 - การซื้อขายตราสารอนุพันธ์นั้นจึงมีความเสี่ยงสูงมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ทางการเงินและตลาดการเงิน

- บทบาทในการกำหนดราคาสินทรัพย์ทางการเงิน
 - ราคาของสินทรัพย์ทางการเงินจะถูกกำหนดจากอุปสงค์ และอุปทานของสินทรัพย์ทางการเงิน
 - ผู้ลงทุนจะประเมินผลตอบแทนที่ต้องการจากการลงทุนในสินทรัพย์ โดยจะนำเอาคุณลักษณะของสินทรัพย์ทางการเงินเข้ามาพิจารณาประกอบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะด้านความเสี่ยง และผลตอบแทนจากการลงทุน
 - ราคาของสินทรัพย์ทางการเงินจะเป็นกลไกสำคัญในการขึ้นนำการจัดสรรเงินทุน และชี้ว่าใครควรได้รับการจัดสรรเงินทุน
- บทบาทในการเสริมสร้างสภาพคล่องของการซื้อขาย
 - ตลาดการเงินอำนวยความสะดวกในการซื้อขายสินทรัพย์ทางการเงินให้ทุกฝ่าย
 - ทำให้ผู้ถือสินทรัพย์ไม่ต้องถือสินทรัพย์ไปตลอด โดยผู้ถือสามารถขายเพื่อเปลี่ยนสภาพกลับเป็นเงินสดได้โดยสะดวกเมื่อผู้ถือต้องการจะใช้เงินทุน

- บทบาทในการช่วยลดต้นทุนในการหาสินทรัพย์ทางการเงินที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการ และต้นทุนในการหาข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ทางการเงิน
 - เป็นแหล่งกลางให้ผู้ต้องการซื้อ และผู้ต้องการขายสินทรัพย์ทางการเงินมาพบกันได้โดยสะดวก
 - ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการหาข้อมูล (Information Cost) เพื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน
 - ความสามารถของตลาดการเงินในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ทางการเงินขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพของตลาด

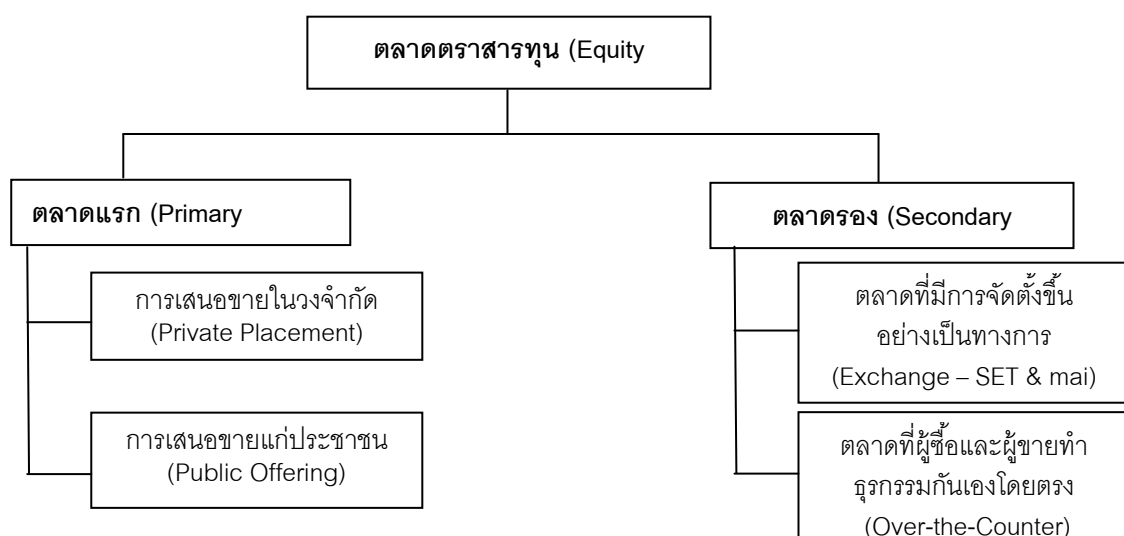
การกำหนดสัดส่วนว่าจะถือครองสินทรัพย์ทางการเงินแต่ละประเภทเท่าใดของ แต่ละบุคคลอาจมีความแตกต่างกันตามลักษณะความเสี่ยงและผลตอบแทนที่แต่ละบุคคลจะยอมรับหรือต้องการได้ นักลงทุนแต่ละบุคคลจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาให้เข้าใจลักษณะของสินทรัพย์ทางการเงินแต่ละประเภท เพื่อพัฒนาสู่ การเป็นนักลงทุนที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อความมั่นคงต่อตลาดการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

นักลงทุนแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ นักลงทุนสถาบัน และนักลงทุนประเภทบุคคล การเข้าใจแนวคิดในการลงทุนของนักลงทุนเกี่ยวกับความคาดหวัง ผลตอบแทน ความเสี่ยงในการลงทุนที่ยอมรับได้ เป้าหมายการลงทุน และข้อจำกัดในการลงทุน เป็นประโยชน์ในการแยกประเภทตามพฤติกรรมของนักลงทุน เพื่อให้คำแนะนำการลงทุนที่เหมาะสมได้

รู้จักและเข้าใจบทบาทของตลาดแรกและตลาดรอง

ตลาดตราสารทุน

- เป็นแหล่งกลางในการระดมเงินทุนสำหรับผู้ที่ต้องการเงินทุนหรือระดมทุน โดยสร้างสินทรัพย์ทางการเงินออกขายให้แก่ผู้สนใจ (ผู้ออมเงิน)
- เป็นตลาดตราสารสำหรับซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีอายุยาวกว่า 1 ปี
- แบ่งออกเป็นตลาดแรก และตลาดรอง

ตลาดแรก (Primary Market)

- เป็นตลาดที่เสนอขายหลักทรัพย์ที่มีการออกใหม่และนำไปขายในตลาดเป็นครั้งแรก ของบริษัทผู้ต้องการเงินทุน
- โดยมีการเสนอขายตราสารทุนในตลาดนี้ 2 วิธีคือ
 - การเสนอขายหลักทรัพย์แก่บุคคลในวงจำกัด (Private Placement หรือ PP) โดยผู้ออกตราสารสามารถเสนอขายได้ 2 แบบ คือ
 1. เสนอขายให้กับผู้ลงทุนโดยเฉพาะเจาะจงไม่เกิน 35 รายในระยะเวลา 12 เดือน
 2. เสนอขายแก่ผู้ลงทุนประเภทสถาบันที่ทางสำนักงาน ก.ล.ต. กำหนดไว้ ซึ่งในปัจจุบันนี้มี 17 ประเภท อาทิ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทประกันภัย กองทุนรวม เป็นต้น
 - การเสนอขายหลักทรัพย์แก่ประชาชนทั่วไป (Public Offering หรือ PO) บริษัทที่ต้องการจะเสนอขายหลักทรัพย์จะต้องดำเนินการขออนุญาตต่อสำนักงาน ก.ล.ต. และดำเนินการตามขั้นตอนที่สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด

ตลาดรอง (Secondary Market หรือ Trading Market)

- เป็นแหล่งซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีการออกจำหน่ายและหมุนเวียนอยู่ในระบบอยู่แล้ว
- ทำให้เกิดสภาพคล่อง และเกิดการเปลี่ยนมือระหว่างผู้ลงทุน
- อาทิ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) ตลาดตราสารหนี้ (BEX)
- เนื่องจากการซื้อขายหลักทรัพย์มีผลกระทบต่อสาธารณชน จึงมีการดูแลทั้งในด้านการให้ข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ โดยมีสำนักงาน ก.ล.ต. เป็นผู้กำกับในภาพรวม และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นผู้ดูแลการซื้อขาย

บทบาทและประโยชน์ของตลาดตราสารทุน

บทบาทของตลาดตราสารทุนที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. บทบาทในการเคลื่อนย้ายเงินทุนโดยสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นทั้งในส่วนของบริษัทผู้ต้องการเงินทุนและผู้ออมเงินที่ต้องการถือตราสารทุน
2. บทบาทในการก่อให้เกิดสภาพคล่องในการซื้อขาย เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักลงทุนสามารถเปลี่ยนตราสารทุนที่ถืออยู่ให้เป็นเงินสดได้อย่างรวดเร็ว
3. บทบาทในการส่งสัญญาณจากตลาดตราสารทุน โดยราคาของหลักทรัพย์ของบริษัทสามารถบ่งบอกแนวโน้มของผลการดำเนินการของบริษัทได้

ประโยชน์ของตลาดตราสารทุน

- เป็นแหล่งระดมเงินทุนให้กับธุรกิจที่มีความต้องการเงินทุน
- เป็นแหล่งสำหรับเปลี่ยนมือในการถือครองหลักทรัพย์ประเภทตราสารทุน
- เป็นแหล่งข้อมูลส่งสัญญาณเกี่ยวกับสถานะของธุรกิจ อุตสาหกรรม ที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ
- เป็นแหล่งจ้างงาน ทั้งในส่วนทางตรงและทางอ้อม
- สร้างความสมดุลในตลาดเงินกับตลาดทุน

ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจในตลาดการเงิน

ตราสารทุน

ตราสารทุน เป็นตราสารที่แสดงความเป็นเจ้าของกิจการ/ มีสิทธิในการแปลงเป็น หรือซื้อหุ้นสามัญแฝงอยู่

หุ้นสามัญ (Common Stock)

- แสดงความเป็นเจ้าของกิจการ โดยความเป็นเจ้าของถูกแบ่งตามจำนวนหุ้น และอัตราส่วนการถือครองหุ้น
- ได้รับสิทธิต่าง ๆ ของผู้ถือหุ้นตามที่กฎหมายกำหนด
 - สิทธิออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นตามสัดส่วนของหุ้นที่ถืออยู่: การเลือกตั้งผู้บริหาร เรื่องเงินปันผล และแต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชี
 - ได้รับส่วนแบ่งกำไรในรูปของเงินปันผล เป็นลำดับสุดท้ายหลังจากผู้เรียกร้องอื่น ๆ แล้ว
 - ได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สิน กรณีที่เลิกกิจการเป็นลำดับสุดท้ายหลังจากผู้เรียกร้องอื่น ๆ แล้ว
 - รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความคืบหน้าของบริษัท: การใช้ข้อมูลภายใน (Inside Information) เพื่อหาประโยชน์จากการทำธุรกรรมซื้อขายหุ้น ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

หุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stock)

- แสดงความเป็นเจ้าของกิจการ
- มีลักษณะกึ่งหนี้กึ่งหุ้นสามัญ (Hybrid)
 - 1) ได้รับเงินปันผลในอัตราที่กำหนดแน่นอน เป็นจำนวนคงที่
 - คิดเป็นร้อยละจากมูลค่าที่ตราไว้
 - ระบุเป็นจำนวนเงินต่อหุ้นโดยตรง
 - ไม่ได้รับสิทธิลงคะแนนเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น/ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการบริหารกิจการ
- มีสิทธิได้รับเงินปันผลก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ
- ในกรณีที่เลิกกิจการ มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในสินทรัพย์ของกิจการหลังเจ้าหนี้ แต่จะได้อีกก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ
- ผู้ออกมีความเสี่ยงน้อยกว่าหุ้นกู้ เนื่องจากไม่จ่ายเงินปันผลก็ไม่ได้ทำให้ต้องล้มเลิกกิจการ
- ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิไม่สามารถนำเงินปันผลไปหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีได้เช่นเดียวกับการออกหุ้นกู้
- แบ่งออกเป็น 3 ประเภท
 - 1) หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสม (Cumulative Preferred Stock): ผู้ถือได้รับเงินปันผลของปีที่ไม่ได้ประกาศจ่ายเงินปันผลรวมกับเงินปันผลของปีที่ประกาศจ่าย โดยผู้ออกอาจกำหนดระยะเวลาที่เงินปันผลจะสะสมได้

เงินปันผลหุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสม = เงินปันผลคงค้าง + เงินปันผลในปีปัจจุบัน

- 2) หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสม (Non Cumulative Preferred Stock): ผู้ถือได้รับเงินปันผลเฉพาะที่บริษัทประกาศจ่ายเท่านั้น ไม่มีการสะสมแต่อย่างใด มีลักษณะใกล้เคียงกับ Income Bond คือจะจ่ายเงินให้ผู้ถือในกรณีที่บริษัทมีกำไรเพียงพอที่จะจัดสรรให้เท่านั้น
 - 3) หุ้นบุริมสิทธิชนิดร่วมรับ (Participating Preferred Stock): ผู้ถือมีสิทธิได้รับเงินปันผลนอกเหนือจากอัตราที่กำหนดไว้ร่วมกับผู้ถือหุ้นสามัญ ขึ้นอยู่กับข้อตกลง
 - ตามปกติแล้วหุ้นบุริมสิทธิที่ออกส่วนใหญ่จะเป็นชนิดไม่ร่วมรับ (Non Participate)
- หุ้นบุริมสิทธิลักษณะพิเศษอื่น ๆ
 - หุ้นบุริมสิทธิที่สามารถเรียกคืนได้ (Callable Preferred Stock): บริษัทผู้ออกสามารถเรียกคืนได้เพียงบางส่วน หรือเรียกคืนทั้งหมด หรือไม่เรียกคืนก็ได้
 - จะมีใบแจ้งไปให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้า 2-3 เดือน ก่อนที่จะเรียกคืน
 - หุ้นบุริมสิทธิชนิดมีกองทุนเพื่อไถ่ถอนหนี้ (Sinking Fund): ผู้ออกมีเป้าหมายที่จะไถ่ถอนหุ้นคืนบางส่วน หรือทั้งหมดในอนาคต โดยจัดตั้งกองทุนเพื่อไถ่ถอนหนี้
 - กองทุนไถ่ถอนอาจเก็บเป็นจำนวนแน่นอนตายตัว หรือเก็บตามอัตราส่วนต่อกำไรของบริษัท
 - เรียกคืนโดยใช้ราคาเรียกคืนที่กำหนด แต่ถ้าเป็นหุ้นที่ไม่มีสิทธิเรียกคืนแล้วต้องซื้อคืนจากตลาดหุ้น
 - ส่งผลให้จำนวนหุ้นบุริมสิทธิในตลาดลดลงทำให้ราคาหุ้นส่วนที่เหลือสูงขึ้น
 - หุ้นบุริมสิทธิชนิดแปลงสภาพได้ (Convertible Preferred Stock): ให้สิทธิแก่ผู้ถือสามารถแปลงเป็นหุ้นสามัญได้ ตามอัตราส่วนและระยะเวลาที่กำหนด
 - กรณีที่บริษัทมีกำไรดี สามารถจ่ายเงินปันผลได้สูงขึ้น ผู้ถือหุ้นก็จะเปลี่ยนไปถือหุ้นสามัญแทน

ข้อดีของการออกหุ้นบุริมสิทธิ

1. สร้างความยืดหยุ่นให้แก่บริษัทผู้ออกมากกว่าการออกหุ้นกู้ แม้ไม่จ่ายเงินปันผล ก็ไม่สามารถถูกฟ้องให้ล้มละลายได้
2. ไม่ทำให้เกิดการลดลงของเงินปันผล (Dilution of Common Equity) ได้มากเท่ากับการระดมทุนด้วยการออกหุ้นสามัญ เพราะมีการกำหนดส่วนแบ่งกำไรให้ผู้ถือหุ้นในอัตราที่แน่นอน
3. ไม่มีกำหนดไถ่ถอน ไม่ต้องกันเงินส่วนหนึ่งไว้สำหรับจ่ายเงินต้นเหมือนการออกหุ้นกู้

ข้อเสียของการออกหุ้นบุริมสิทธิ

1. ไม่ได้รับผลประโยชน์ทางภาษีจากการจ่ายเงินปันผล
2. การที่บริษัทไม่สามารถจ่ายเงินปันผลได้ตามที่นักลงทุนคาดหวัง จะทำให้เกิดต้นทุนที่สูงขึ้นในการระดมทุนครั้งต่อไป

ผลตอบแทนและความเสี่ยงจากการลงทุนในตราสารทุน

ความเสี่ยงจากการลงทุน

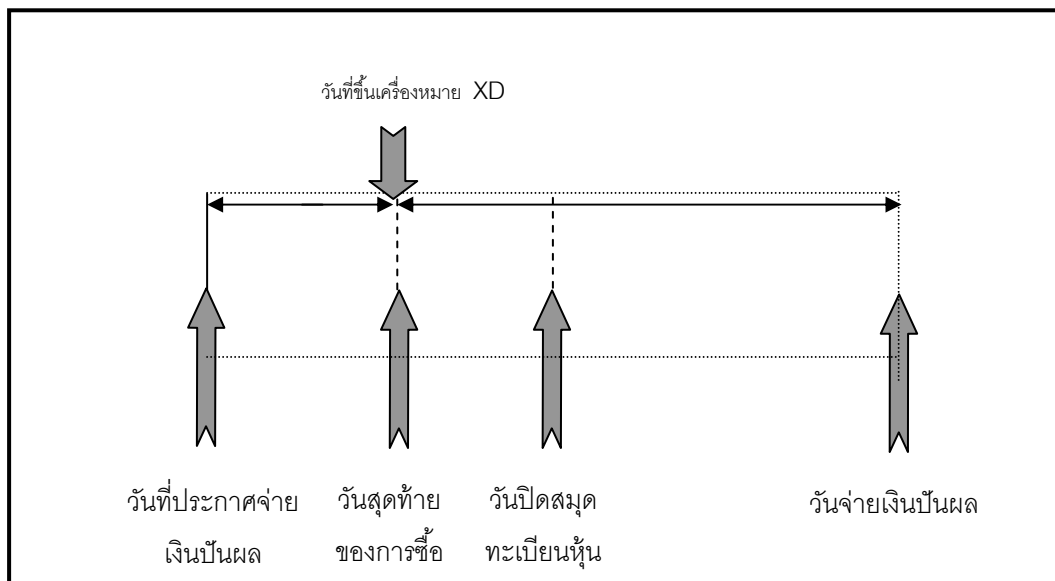
- หมายถึง โอกาสหรือความน่าจะเป็นที่ผลตอบแทนที่ได้รับจริงจะคลาดเคลื่อน หรือผิดไปจากที่ได้
ผลตอบแทนที่ประมาณการ หรือคาดหวังไว้
- ขนาดของความเสี่ยงจากการลงทุนจะขึ้นอยู่กับโอกาส หรือความน่าจะเป็นที่ความคลาดเคลื่อนนั้น ๆ จะ
เกิดขึ้น ซึ่งพิจารณาได้จากขอบเขต หรือความกว้างของการแกว่งตัวของราคา หรือผลตอบแทนจากการลงทุน
นั้น ๆ หรือที่เรียกกันว่า *ความผันผวน (Volatility)*
- ความผันผวนซึ่งเป็นตัววัดระดับความเสี่ยงสามารถวัดได้จากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*Standard Deviation*)
แบ่งออกเป็น
 - ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยมหภาค (*Macro Factors*): เป็นความเสี่ยงที่มีอยู่ในระบบ ไม่
สามารถหลีกเลี่ยง ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และเป็นผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจ
 - *Pervasive Risk* หมายถึง ความเสี่ยงที่กระทบทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ลงทุนหรือไม่
 - *Purchasing Power Risk* หมายถึง ความเสี่ยงในการมีอำนาจซื้อลดลง อันเนื่องมาจาก
เงินเฟ้อขยับสูงขึ้น
 - *Political (Country) Risk* หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทาง
การเมือง แล้วทำให้เงื่อนไขการลงทุนในประเทศแตกต่างกันไป
 - *Currency (Exchange) Risk* หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความผันแปรของอัตรา
แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
 - *Systematic Risk* หมายถึง ความเสี่ยงที่ไม่สามารถลดลงได้จากการกระจายการลงทุน
 - *Interest Rate Risk* ความเสี่ยงที่เกิดจากความแปรผันของอัตราดอกเบี้ย
 - *Market Risk* ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของตลาดโดยรวมร่วมกัน
 - ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยจุลภาค (*Micro Factors* หรือ *Unsystematic Risk*): เป็นความ
เสี่ยงที่เฉพาะตัวธุรกิจ หรือหลักทรัพย์นั้นเอง สามารถหลีกเลี่ยงได้โดยกระจายการลงทุนออกไปยัง
หลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงเฉพาะตัวที่ต่างกัน
 - *Credit/ Counter-party/ Default Risk* หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดจากตัวบริษัทนั้น ๆ เองว่า
จะจ่ายคืนหนี้ และ/หรือปฏิบัติตามภาระผูกพันได้อย่างสมบูรณ์หรือไม่ สามารถพิจารณาได้
จากปัจจัยพื้นฐานของบริษัท
 - *Sector/ Industry/ Business Risk* หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดจากลักษณะเฉพาะของกลุ่ม
 - ธุรกิจหรือ อุตสาหกรรมนั้น ๆ โดยจะเกิดขึ้นใน
 - อุตสาหกรรมประเภทที่เสื่อมไปตามเวลา (*Depleting Industry*)
 - อุตสาหกรรมที่ผลิตภัณฑ์มีราคาที่สูงลงตามวงจรราคาโลก
 - ธุรกิจที่มีผลิตภัณฑ์แคบ หรือมีบริการเพียงไม่กี่ประเภท

ผลตอบแทนของตราสารทุน

ผลตอบแทน มักแสดงในรูปร้อยละ โดยเทียบเป็นอัตราของเงินลงทุนต้นงวด และมักคิดต่อระยะเวลา 1 ปี โดยเรียกว่า **อัตราผลตอบแทน**

ผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

- กำไร หรือขาดทุนจากส่วนต่างของราคา
 - คือ ผลต่างระหว่างราคาหุ้นเดิมที่ผู้ลงทุนซื้อ มา กับราคาหุ้นที่ผู้ลงทุนขายไป
 - ผู้ถือหุ้นสามัญจะได้รับประโยชน์โดยอ้อมจากกำไรสะสม ผ่านทางการเพิ่มขึ้นของราคาตลาดของหุ้นสามัญ
- เงินสดปันผลที่บริษัทผู้ถือหุ้นประกาศจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้น
 - หุ้นบุริมสิทธิ: เงินปันผลในอัตราคงที่
 - หุ้นสามัญ: เงินปันผลมากหรือน้อยตามแต่ผลประกอบการของกิจการ
 - การจ่ายเงินปันผลเป็นความตั้งใจของคณะกรรมการบริษัทที่จะกำหนดให้มีการจ่ายเท่านั้น ไม่มีกฎหมายใดบังคับให้บริษัทต้องจ่ายเงินปันผล
 - ลำดับเหตุการณ์ในการจ่ายเงินปันผล

- บริษัทต้องแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าว่า มีการจ่ายเงินปันผล และปิดสมุดทะเบียนหุ้นในวันใด
- ตลาดหลักทรัพย์ฯ จะขึ้นเครื่องหมาย XD เพื่อเป็นการประกาศให้ทราบว่า ผู้ที่ซื้อหุ้น ณ วันที่ขึ้น XD จะไม่ได้รับสิทธิรับเงินปันผล
- การซื้อขายหุ้นสามัญจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ใช้ระบบการชำระราคา และส่งมอบหลักทรัพย์แบบ T+3 กล่าวคือ ถ้าลงทุนซื้อหุ้น ณ วันใดวันหนึ่ง จะมีการชำระราคาและส่งมอบหุ้นในอีก 3 วันทำการข้างหน้า
- นักลงทุนที่ซื้อหุ้นก่อนวันที่ตลาดหลักทรัพย์ฯ ขึ้นเครื่องหมาย XD จะมีสิทธิได้รับเงินปันผล

- นักลงทุนที่มีชื่อในสมุดทะเบียนหุ้นในวันปิดสมุดจะมีสิทธิได้รับเงินปันผล
- ผลประโยชน์อื่นที่ผู้ถือหุ้นได้รับ ได้แก่ การแตกหุ้น สิทธิจองซื้อหุ้นออกใหม่ หุ้นปันผล และสิทธิในการออกเสียงเพื่อควบคุมบริษัท
 - การแตกหุ้น (Split): เป็นกระบวนการที่นิยมกระทำในกรณีที่หุ้นของบริษัทซึ่งน่าสนใจลงทุน แต่มีราคาตลาดสูงมาก จนนักลงทุนรายย่อยไม่สามารถลงทุนได้
 - ไม่กระทบต่อสัดส่วนการถือครองหุ้น และมูลค่าของหุ้นที่ผู้ถือหุ้นรายใดรายหนึ่งถือครองอยู่
 - ทำให้ราคาตลาดของหุ้นนั้นต่ำลง และมีจำนวนหน่วยเพิ่มขึ้น
 - ส่งผลให้มีการซื้อขายมากขึ้น เพราะทำให้นักลงทุนรายย่อยสามารถเข้าซื้อได้

ตัวอย่างการแตกหุ้น

บริษัท A ประกาศแตกหุ้นในอัตราส่วน 1:2 โดยนายหน้ได้ลงทุนในหุ้น A ไว้เมื่อ 1 ปีที่แล้วที่ราคา 10 บาท จำนวน 10,000 หุ้น ดังนั้นภายหลังการแตกหุ้นนายหน้จะมีหุ้น A กี่หุ้น และหุ้น A จะมีราคากี่บาท

เฉลย

บริษัท A ประกาศแตกหุ้นอัตราส่วน 1:2 หมายความว่า 1 หุ้นเดิม จะกลายเป็น 2 หุ้นใหม่ ดังนั้น นายหน้ที่มีหุ้นอยู่เดิมทั้งหมด 10,000 หุ้น หลังการแตกหุ้นนายหน้จะมีหุ้นใหม่ทั้งหมด

$$2 / 1 * 10,000 = 20,000 \text{ หุ้น}$$

ส่วนราคาหุ้น A ภายหลังการแตกหุ้น สามารถคำนวณได้ดังนี้

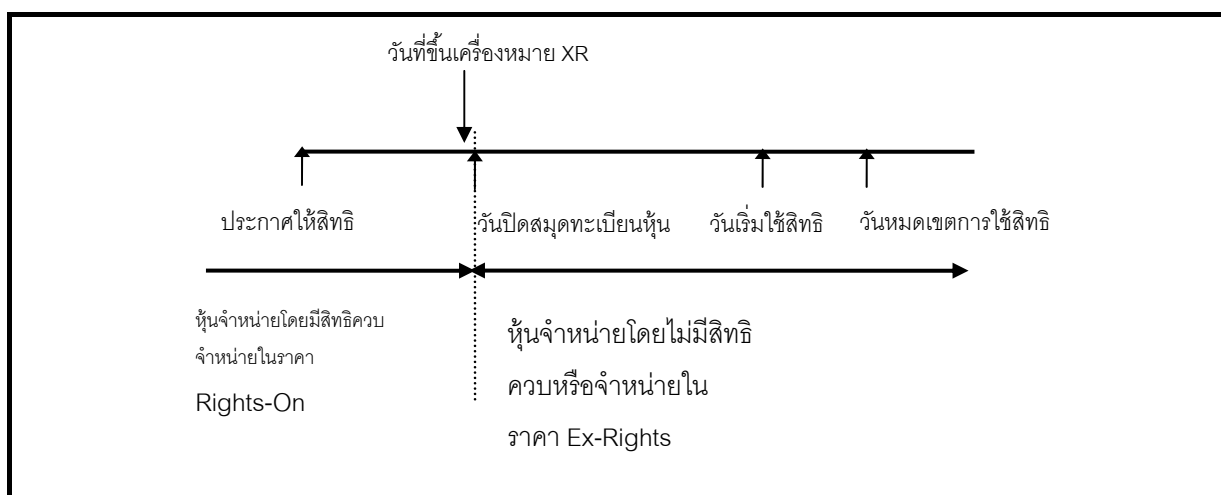
$$\text{ราคาหุ้นหลังการแตกหุ้น} = (\text{ราคาหุ้นเดิม} * \text{จำนวนหุ้นเดิม}) / \text{จำนวนหุ้นใหม่}$$

$$(10 * 10,000) / 20,000 = 5 \text{ บาท}$$

สรุป ภายหลังการแตกหุ้น นายหน้จะมีหุ้น A ทั้งหมด 20,000 หุ้นที่ราคา 5 บาท

- สิทธิจองซื้อหุ้นออกใหม่ (Right Issue หรือ Subscription Right): เป็นสิทธิที่ให้แก่ผู้ถือหุ้นของบริษัทในการจองซื้อหุ้นสามัญออกใหม่เพิ่มทุน ในราคาที่กำหนด
 - ราคาที่กำหนด มักจะต่ำกว่าราคาซื้อขายในตลาดรองตราสารทุน หรือต่ำกว่าราคาเสนอขายแก่บุคคลทั่วไป (Public Offering Price) เพื่อจูงใจให้ผู้ถือหุ้นเดิมใช้สิทธิ
 - ในกรณีที่บริษัทเสนอให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นเดิมซื้อหุ้นเพิ่มทุนทั้งหมด บริษัทจะเสนอขายหุ้นที่ออกใหม่ในจำนวนที่เป็นสัดส่วนเดียวกับจำนวนหุ้นเดิมที่ผู้ถือหุ้นถืออยู่
 - เป็นการปกป้องผู้ถือหุ้นกลุ่มเดิม มิให้สัดส่วนความเป็นเจ้าของและอำนาจการควบคุมกิจการลดน้อยลง เมื่อมีจำนวนหุ้นออกจำหน่ายมากขึ้น
 - โดยปกติสิทธิในการซื้อหุ้นสามัญจะไม่สามารถซื้อขายเพื่อโอนเปลี่ยนมือได้ แต่สามารถ “ขาย” สิทธิให้แก่บุคคลอื่น โดยวิธีใช้สิทธิของตนในฐานะเจ้าของ เมื่อซื้อหุ้นแล้วก็โอนมอบใบหุ้นให้แก่บุคคลอื่นแทน
 - ถ้าออกเป็นหลักทรัพย์ประเภทที่เรียกว่า Transferable Subscription Right (เรียกโดยย่อว่า TSR) จะสามารถเปลี่ยนมือได้
 - ✓ ราคาของ TSR จะเป็นมูลค่าส่วนลดเมื่อเทียบกับราคาตลาด จึงทำให้นักลงทุนจ่ายเงินถูกลง
 - ✓ นักลงทุนยังได้ประโยชน์จากการเคลื่อนไหวของราคาหุ้นในตลาดหุ้นเสมือนการถือหุ้น โดยไม่ต้องลงทุนซื้อหุ้นนั้นเอาไว้
 - ในบางสถานการณ์ บริษัทก็ไม่อาจเสนอให้สิทธิผู้ถือหุ้นเดิมซื้อหุ้นเพิ่มทุนได้ก่อนบุคคลภายนอก

ลำดับเหตุการณ์ในการเสนอให้สิทธิจองซื้อหุ้นออกใหม่

- ✓ บริษัทต้องแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้า จะมีการให้สิทธิจองซื้อหุ้นออกใหม่ และปิดสมุดทะเบียนหุ้นในวันใด
- ✓ ตลาดหลักทรัพย์ฯ จะขึ้นเครื่องหมาย XR (Exclude Rights) เพื่อเป็นการประกาศให้ทราบว่า ผู้ที่ซื้อหุ้น ณ วันที่ขึ้น XR จะไม่ได้รับสิทธิจองซื้อหุ้นออกใหม่
- ✓ ราคาซื้อขายในช่วงก่อนหน้าวันปิดสมุดทะเบียน เรียกว่าเป็น ราคา “Cum-Rights” หรือ “Rights-On”

- ✓ ราคาซื้อขายหุ้นในช่วงหลังวันปิดทะเบียนผู้ถือหุ้น เรียกว่าเป็น ราคา “Ex-Rights”
- **หุ้นปันผล (Stock Dividend):** เป็นการออกหุ้นใหม่เพื่อจ่ายเป็นเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นที่มีชื่อในวันที่ปิดสมุดทะเบียนหุ้น
 - เป็นการลดราคาหุ้นลง และเพิ่มปริมาณหุ้นในตลาดคล้ายกับการแตกพาร์
- **สิทธิในการออกเสียงเพื่อควบคุมดูแลการบริหารบริษัท:** อำนาจสุดยอดในการควบคุมบริษัทอยู่ที่ผู้ถือหุ้นสามัญ
 - ผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่า 25 คน ซึ่งถือหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 สามารถขอให้คณะกรรมการบริษัทเรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้
 - การเรียกประชุมผู้ถือหุ้นต้องดำเนินการโดยประธานกรรมการเท่านั้น
 - โดยปกติแล้วหุ้นสามัญแต่ละหุ้นจะให้สิทธิแก่ผู้ถือ 1 เสียง ผู้ถือหุ้นอาจใช้สิทธิด้วยตนเองหรืออาจใช้สิทธิโดยการลงนามในใบมอบอำนาจให้บุคคลอื่นออกเสียงในนามผู้ถือหุ้นก็ได้
 - ผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด หรือผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด สามารถร้องขอให้นายทะเบียนแต่งตั้งผู้ตรวจสอบเพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการ และฐานะการเงินของบริษัท รวมถึงการดำเนินงานของคณะกรรมการได้
 - ผู้ถือหุ้นของบริษัทที่ถูกเพิกถอนจากการเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้บริหารที่เป็นต้นเหตุแห่งการฝ่าฝืนคำสั่งของคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ อันเป็นเหตุให้หุ้นของบริษัทถูกเพิกถอนจากการเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนได้
 - ผู้ถือหุ้นสามัญที่เป็นเสียงส่วนใหญ่อาจลงมติเพื่อให้บริษัทออกหุ้นสามัญบางประเภทที่ให้เฉพาะสิทธิในการรับเงินปันผล แต่ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาอำนาจในการควบคุมกิจการไว้

ความเสี่ยงของตราสารทุน

- **ความเสี่ยง** อันเกิดจากเงินปันผล และกำไรจากการซื้อขายหุ้น คือ ความเสี่ยงซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากผลประกอบการ และแนวโน้มในการทำกำไรของบริษัท ซึ่งขึ้นอยู่กับ
 - ปัจจัยเสี่ยงจากการดำเนินธุรกิจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากรายรับหรือยอดขายส่วนหนึ่ง และรายจ่ายหรือต้นทุนในการผลิตอีกส่วนหนึ่ง
 - ปัจจัยเสี่ยงจากการก่อหนี้ของบริษัท

ตราสารหนี้

“สัญญา (ตราสาร) ที่แสดงการกู้ยืมเงินระหว่างผู้กู้ (บริษัทผู้ออกตราสารหนี้) กับผู้ให้กู้ (นักลงทุนในตราสารหนี้) โดยในสัญญาจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับการกู้ยืมนั้นๆ ทั้งนี้ กองหนี้สิน (สินทรัพย์) จะถูกแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ซึ่งแต่ละหน่วยย่อยจะมีมูลค่าเท่ากัน”

ผู้ออกตราสารหนี้ (ลูกหนี้)

ได้รับเงินต้น

จ่ายดอกเบี้ย

จ่ายดอกเบี้ย

จ่ายดอกเบี้ยและ
มูลค่าไถ่ถอน

ผู้ลงทุนซื้อตราสารหนี้ (เจ้าหนี้)

ชำระค่าตราสารหนี้

รับดอกเบี้ย

รับดอกเบี้ย

รับดอกเบี้ยและ
มูลค่าไถ่ถอน

องค์ประกอบของตราสารหนี้

- 1) มูลค่าที่ตราไว้ (Par Value) เป็นมูลค่าที่ผู้กู้ต้องชำระคืนให้กับผู้ถือตราสารหนี้ นั่น เมื่อครบกำหนดชำระ เช่น 1,000 บาท หรือ 10,000 บาท
- 2) อัตราดอกเบี้ยหน้าตัว (Coupon Rate) เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ออกมีภาระที่จะต้องชำระให้กับผู้ถือตราสารหนี้ นั่นๆ ตามงวดการจ่ายดอกเบี้ยที่กำหนด ตลอดอายุของตราสารหนี้ นั่นๆ
- 3) งวดการจ่ายดอกเบี้ย (Coupon Frequency) เป็นจำนวนครั้งของการจ่ายดอกเบี้ยต่อปี ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของผู้ออกตราสารหนี้ เช่น กำหนดให้ต้องมีการจ่ายดอกเบี้ยทุกๆ ครึ่งปี เป็นต้น
- 4) วันหมดอายุหรือวันครบกำหนดไถ่ถอน (Maturity Date) เป็นวันหมดอายุของตราสารหนี้ นั่นๆ ซึ่งผู้ออกตราสารหนี้ จะต้องจ่ายชำระคืนดอกเบี้ยและเงินต้นให้แก่ผู้ถือตราสารหนี้ ซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ของกิจการ
- 5) ชื่อผู้ออก (Issuer) หมายถึงผู้ออกตราสารหนี้ซึ่งมีฐานะเป็นผู้กู้หรือลูกหนี้ นั่นๆ
- 6) ประเภทของตราสารหนี้ เป็นข้อมูลที่จะระบุประเภทของตราสารหนี้ นั่นๆ เช่น หุ้นกู้มี/ไม่มีประกัน หุ้นกู้ด้อย/ไม่ด้อยสิทธิ หุ้นกู้แปลงสภาพ เป็นต้น

- 7) ข้อสัญญา (Covenants) เป็นเงื่อนไขที่ผู้ออกตราสารหนี้จะต้องปฏิบัติตามหรืองดเว้นการปฏิบัติตามตลอดอายุของหุ้นกู้ เช่น ห้ามจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นเกินอัตราที่กำหนด ห้ามการควบรวมกิจการตลอดอายุหุ้นกู้ เป็นต้น

ประเภทของตราสารหนี้

1) ตราสารหนี้ภาครัฐ

ตราสารหนี้ที่ออกโดยรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วย

- ✓ **ตั๋วเงินคลัง** (Treasury Bill) เป็นตราสารหนี้ระยะสั้นอายุไม่เกิน 1 ปี ที่รัฐบาลเป็นผู้ออกเพื่อกู้ยืมเงินระยะสั้นจากประชาชน เป็นประเภทไม่มีดอกเบี้ยหน้าตัว
- ✓ **พันธบัตรรัฐบาล** (Treasury Bond) เป็นตราสารหนี้ระยะกลางและยาวอายุเกินกว่า 1 ปี

ตราสารหนี้ที่ออกโดยองค์กรภาครัฐ เป็นตราสารหนี้ที่ออกโดยองค์กรภาครัฐ และมีชื่อตามองค์กรที่ออก เช่น พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย พันธบัตรกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน ฯลฯ ตราสารประเภทนี้ถือว่าเป็นตราสารที่มีความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ย (Default Risk) ต่ำ

2) ตราสารหนี้ภาคเอกชน

- เป็นตราสารหนี้ที่มีอายุมากกว่า 1 ปี ที่ออกโดยบริษัทในภาคเอกชน เพื่อระดมทุนจากประชาชนทั่วไป เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานและขยายกิจการ
- อัตราผลตอบแทนของหุ้นกู้ภาคเอกชนจะสูงกว่าอัตราผลตอบแทนของพันธบัตรรัฐบาลที่มีลักษณะและอายุใกล้เคียงกัน โดยส่วนต่างที่เพิ่มขึ้น (Credit Spread) เป็นส่วนชดเชยที่ผู้ลงทุนเรียกเพิ่มขึ้นเพื่อชดเชยความเสี่ยงต่างๆ ที่มากกว่าการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล
- หุ้นกู้มักจะมีความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระคืนดอกเบี้ยและเงินต้นมากกว่าตราสารหนี้ของภาครัฐ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นในรูปของส่วนต่างอัตราผลตอบแทน (Credit Spread) ที่ผู้ลงทุนต้องการเพื่อชดเชยความเสี่ยงต่างๆ

หุ้นกู้เอกชนมีหลายประเภทและมีความเสี่ยงต่างกัน ดังนี้

- 1) **หุ้นกู้ด้อยสิทธิ (Subordinated Bond หรือ Junior Bond)** ผู้ถือหุ้นกู้ประเภทนี้จะมีสิทธิเรียกร้องในอันดับที่ต่ำกว่าเจ้าหนี้สามัญรายอื่นๆ ในการเรียกร้องทรัพย์สินจากผู้ออก โดยเฉพาะเมื่อผู้ออกล้มละลาย อย่างไรก็ตาม สิทธิเรียกร้องนั้นจะสูงกว่าผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิและผู้ถือหุ้นสามัญ
- 2) **หุ้นกู้ไม่ด้อยสิทธิ (Senior Bond)** ผู้ถือหุ้นกู้ประเภทนี้จะมีสิทธิทัดเทียมกับเจ้าหนี้สามัญรายอื่นๆ ในการเรียกร้องสินทรัพย์ทดแทนและสูงกว่าผู้ถือหุ้นกู้ด้อยสิทธิ ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิและผู้ถือหุ้นสามัญ ตามลำดับ

สิทธิในการเรียกร้อง

หุ้นกู้แบ่งตามการใช้สินทรัพย์ค้ำประกัน

- 1) **หุ้นกู้มีหลักประกัน (Secured Bond)** เป็นหุ้นกู้ที่ผู้ออกนำสินทรัพย์มาค้ำประกันการออกหุ้นกู้นั้น และเมื่อผู้ออกไม่สามารถจ่ายคืนดอกเบี้ยหรือเงินต้นตามกำหนด ผู้ซื้อตราสารมีสิทธิเต็มที่ในสินทรัพย์ที่นำมาวางเป็นประกันนั้น เหนือเจ้าหนี้สามัญรายอื่นๆ โดยมักจะมีการแต่งตั้งบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสินทรัพย์ที่นำมาวางเป็นหลักประกันนั้นๆ (Trustee) เพื่อทำการตรวจสอบสถานะของสินทรัพย์ที่นำมาวางเป็นหลักประกัน
- 2) **หุ้นกู้ไม่มีหลักประกัน (Unsecured Bond)** เป็นหุ้นกู้ที่ไม่มีการนำสินทรัพย์ใดๆ มาวางเป็นหลักค้ำประกันในการออก ซึ่งถ้าผู้ออกล้มละลาย ก็ต้องดำเนินการแบ่งสินทรัพย์กับเจ้าหนี้รายอื่นๆ ตามสัดส่วนและลำดับสิทธิ

หุ้นกู้แบ่งตามวิธีการจ่ายดอกเบี้ย

- 1) **ตราสารหนี้ชนิดจ่ายดอกเบี้ยเป็นประจำ** เป็นตราสารหนี้ที่มีการจ่ายดอกเบี้ยเป็นงวดตามที่กำหนดไว้ในตราสารหนี้
- 2) **ตราสารหนี้ชนิดทบดอกเบี้ย** เป็นตราสารหนี้ที่ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ยระหว่างงวด แต่จะจ่ายให้พร้อมกับเงินต้นเมื่อตราสารหนี้ครบกำหนด โดยมีการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น และจ่ายครั้งเดียวเมื่อครบกำหนดไถ่ถอน
- 3) **ตราสารหนี้ชนิดไม่จ่ายดอกเบี้ยระหว่างงวด** เป็นตราสารหนี้ชนิดไม่มีการจ่ายดอกเบี้ยในช่วงอายุของตราสารหนี้ แต่จะลดราคาหน้าตั๋วลง และจะได้รับเงินตามหน้าตั๋วเมื่อหมดอายุ
- 4) **ตราสารหนี้ชนิดจ่ายดอกเบี้ยพร้อมทยอยจ่ายคืนเงินต้น** เป็นตราสารหนี้ที่ทยอยจ่ายคืนเงินต้นแก่ผู้ถือตราสารหนี้ตามระยะเวลาและจำนวนเงินที่กำหนด โดยหลักการของตราสารหนี้ประเภทนี้จะคล้ายกับการผ่อนส่งบ้านหรือรถยนต์ โดยการนำดอกเบี้ยและเงินต้นมารวมกัน และแบ่งจ่ายเป็นงวดๆ เช่น ทุกไตรมาสหรือทุกครึ่งปี อัตราส่วนของเงินต้นในค่างวดจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงในตราสารหนี้

ผลตอบแทนจากการลงทุนในตราสารหนี้

- เงินได้จากดอกเบี้ย (Interest Income)
- เงินได้จากส่วนลด (Discount)
- เงินได้จากการนำดอกเบี้ยไปลงทุนต่อ (Reinvestment หรือ Interest on Interest)
- เงินได้จากกำไรจากการขายตราสารหนี้ ในราคาที่สูงกว่าราคาซื้อ (Capital Gain)

ความเสี่ยงของตราสารหนี้

- **Market Risk or Interest Rate Risk**

ความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยในตลาดทางการเงิน

- ✓ Price Risk
- ✓ Reinvestment Rate Risk

- **Credit Risk or Default Risk**

ความเสี่ยงที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้

- **Other Risk**

กองทุนรวม

ความหมายของกองทุนรวม

- โครงการลงทุนที่นำเงินของผู้ซื้อหน่วยลงทุนหลาย ๆ รายมารวมกัน และบริหารกองทุนโดยมืออาชีพในการจัดการลงทุน เพื่อสร้างผลตอบแทนให้กับกองทุน
- ความเป็นมืออาชีพ หมายถึง ผู้ที่ทำการบริหารกองทุนรวมนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์และความสามารถในการจัดการลงทุน รวมทั้งได้รับการอบรมผ่านการทดสอบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด
- ผลตอบแทนที่ได้มาเฉลี่ยกลับคืนให้กับผู้ซื้อหน่วยลงทุนตามสัดส่วนการลงทุนในกองทุนรวมนั้น
- เป็นเครื่องมือในการลงทุนสำหรับผู้ลงทุนรายย่อย
 - ✓ ลดข้อจำกัดด้านทุนทรัพย์
 - ✓ ลดข้อจำกัดด้านเวลาในการติดตามการลงทุน
 - ✓ ลดข้อจำกัดด้านข้อมูลในการลงทุน
 - ✓ ลดข้อจำกัดด้านประสบการณ์หรือความชำนาญในการลงทุน
- กระบวนการทำงานของกองทุนรวม
 1. นำเงินที่ได้จากการระดมทุนไปลงทุน
 - ✓ ลงทุนได้เฉพาะในหลักทรัพย์ และทรัพย์สินที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น
 - ✓ ไม่สามารถให้กิจการใดกู้ยืมได้
 2. การคำนวณและประกาศมูลค่าเงินลงทุนของกองทุนรวม
 - ✓ คำนวณมูลค่าสินทรัพย์สุทธิที่กองทุนรวมถือไว้ในขณะนั้น ๆ ตามมูลค่าตลาด หรือตามมูลค่ายุติธรรมที่ทางสำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด (ในกรณีที่ไม่สามารถหาราคาตลาดในขณะนั้นได้)
 - ✓ ประกาศมูลค่าสินทรัพย์สุทธิ และมูลค่าต่อหน่วยเป็นรายวัน สำหรับกองทุนเปิด และรายสัปดาห์ สำหรับกองทุนปิด ลงในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ
 3. การแบ่งกำไรจากการลงทุน
 - ✓ ผลกำไรที่ได้จากการลงทุน (ถ้ามี) จะถูกนำมาเฉลี่ยเป็นเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหน่วยลงทุนตามสัดส่วนของจำนวนหน่วยลงทุนที่ผู้ถือหน่วยลงทุนได้ลงทุนไว้
 - ✓ หากไม่มีนโยบายในการจ่ายเงินปันผล ผลกำไรจากการลงทุนจะถูกสะสม และเพิ่มค่าอยู่ในมูลค่าทรัพย์สินของกองทุนรวม

ข้อดีและข้อเสียของการลงทุนในกองทุนรวม

ข้อดีของการลงทุนในกองทุนรวม

- จัดการลงทุนโดยมืออาชีพ (Professional Management)
 - ✓ ผู้จัดการกองทุน เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการลงทุน มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด มีการทบทวนความรู้ทุก ๆ สองปี และต้องขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงาน ก.ล.ต.

- ✓ สามารถลดความเสี่ยงในการลงทุนได้ดีกว่าด้วยการกระจายการลงทุน (Risk Reduction through Diversified Portfolio)
- ✓ มีนโยบายการลงทุน และรูปแบบของการลงทุนที่หลากหลายให้เลือกลงทุน (Alternative Portfolio Objectives and Risk Management)
- ✓ ช่วยประหยัดเวลาในการบริหารจัดการลงทุน (Time Savings in Investment Management and Administration)
 - มีการลงทุนที่เป็นระบบ มีการคัดเลือกหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ มีการติดตามข่าวสารและภาวะการณ์ของกิจการที่ลงทุนอย่างต่อเนื่อง มีการคัดเลือกตัวกลางหรือนายหน้าในการซื้อขายที่มีประสิทธิภาพ มีการรักษาผลประโยชน์ของผู้ลงทุน และการประกาศมูลค่าทรัพย์สินสุทธิให้ผู้ลงทุนทราบ
- ✓ ให้ความสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่ายในการลงทุนซื้อขาย (Transaction Costs) เมื่อลงทุนด้วยตนเอง
 - หากต้องการโยกย้ายเงินลงทุนของตนระหว่างกองทุนรวมที่มีนโยบายการลงทุนที่แตกต่างกัน บริษัทจัดการก็สามารถอำนวยความสะดวกให้ได้ โดยคิดค่าธรรมเนียมต่ำสุด หรือ อาจไม่คิดค่าธรรมเนียมเลยก็ได้ในกรณีของ No Load Funds
- ✓ มีสภาพคล่องสูง สามารถเปลี่ยนมือเป็นเงินสดได้ง่าย เมื่อลงทุนในหน่วยลงทุนของกองทุนเปิดที่มีการขายคืนหน่วยลงทุนให้แก่กองทุน
- ✓ ได้รับประโยชน์ทางภาษี
 - ไม่ใช่หน่วยภาษี รายได้ของกองทุนรวมจึงไม่เสียภาษีเงินได้
- ✓ เป็นนักลงทุนประเภทสถาบันจึงได้รับประโยชน์มากกว่าในแง่ของการมีอำนาจต่อรอง
 - สามารถต่อรองราคากับผู้เสนอขายได้ และยังสามารถเพิ่มโอกาสในการลงทุนได้ดีกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหลักทรัพย์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด
 - เป็นช่องทางการลงทุนในตราสารที่เสนอขายเฉพาะเจาะจงให้แก่กลุ่มสถาบันเท่านั้น (Private Placement Issues)
- ✓ มีกลไกปกป้องผู้ถือหน่วยลงทุน โดยมีสำนักงาน ก.ล.ต.เป็นผู้กำกับดูแลธุรกิจจัดการกองทุนรวม
- ✓ มีการนำผลตอบแทนที่ได้ไปลงทุนต่อ (Reinvestment Income) ทำให้นักลงทุนมีโอกาสดำเนินการผลตอบแทนสูงขึ้น

ข้อจำกัดของการลงทุนผ่านกองทุนรวม

- ✓ มีค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ
- ✓ การลงทุนอาจจะไม่ยืดหยุ่น
 - การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ได้ระบุไว้ในหนังสือชี้ชวนฯ หรือรายละเอียดโครงการจะทำได้ในทันที เพราะต้องได้รับมติเสียงส่วนใหญ่เกินกึ่งหนึ่งจากผู้ถือหน่วยลงทุน โดยนับจากจำนวนหน่วยลงทุน และต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์หรือตลาดหลักทรัพย์เสียก่อน
- ✓ ผลการดำเนินงานขึ้นอยู่กับผู้จัดการกองทุน และไม่รับประกันผลตอบแทนจากการลงทุน

- ผลการดำเนินงานในอดีตไม่อาจสะท้อนผลการดำเนินงานในอนาคตได้อย่างสมบูรณ์
- ✓ ข้อมูลที่ผู้ลงทุนได้รับอาจจะไม่ทันสมัย

ประเภทของกองทุนรวม

แบ่งตามประเภทของการขายคืนหน่วยลงทุน

- ✓ กองทุนปิด (Closed End Fund)
 - มีหน่วยลงทุนคงที่ ไม่เพิ่มขึ้นและไม่ลดลง
 - เปิดให้มีการจองซื้อเพียงครั้งเดียวเมื่อจัดตั้งโครงการ
 - มีกำหนดอายุโครงการแน่นอน และบริหารจัดการไม่รับซื้อคืนหน่วยลงทุนก่อนครบกำหนดอายุโครงการ
 - ผู้ถือหน่วยลงทุนจะขายคืนหน่วยลงทุนได้ตามมูลค่าหน่วยลงทุนเมื่อครบอายุโครงการ
 - เพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้แก่ผู้ถือหน่วยลงทุน บริษัทจัดการมักนำเอาหน่วยลงทุนของกองทุนปิดไปจดทะเบียนซื้อขายในตลาดรอง หรือจัดให้มีตัวแทนจัดการซื้อขาย (Market Maker)
 - ราคาซื้อหรือขายในแต่ละวันขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ซื้อหรือผู้ขาย
- ✓ กองทุนเปิด (Open End Fund)
 - สามารถเพิ่มหรือลดหน่วยลงทุนได้
 - อาจจะมีอายุโครงการหรือไม่ก็ได้ และบริหารจัดการรับซื้อคืนหน่วยลงทุนตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในหนังสือชี้ชวน
 - ราคาซื้อขายคำนวณตามมูลค่าหน่วยลงทุนในแต่ละวันที่ทำรายการ
 - เป็นที่นิยมมากกว่ากองทุนปิดเพราะมีสภาพคล่องมากกว่า

แบ่งตามนโยบายการลงทุน

- ✓ กองทุนรวมตราสารแห่งทุน (Equity Fund)
 - มีนโยบายการลงทุนในหรือมีไว้ซึ่งตราสารทุน โดยเฉลี่ยในรอบปีบัญชีไม่น้อยกว่าร้อยละ 65 ของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกองทุนรวม
 - บริษัทจัดการต้องรายงานค่าเฉลี่ยการถือตราสารทุนเป็นรายไตรมาสต่อสำนักงาน ก.ล.ต. หากช่วงเวลาใดมีการถือครองตราสารทุนน้อยกว่าที่กำหนด ต้องทำหนังสือชี้แจง
 - มีความเสี่ยงสูง เหมาะแก่ผู้ที่สามารถรับความเสี่ยงได้มาก
- ✓ กองทุนรวมตราสารแห่งหนี้ (General Fixed Income Fund)
 - นโยบายการลงทุนในหรือมีไว้เฉพาะ เงินฝาก หรือหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่น หรือการหาผลตอบแทนโดยวิธีอื่นตามที่สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด
 - ไม่สามารถลงทุนในตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน เช่น หุ้นกู้แปลงสภาพ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากสำนักงาน ก.ล.ต.
 - มีความเสี่ยงต่ำกว่าตราสารทุน

- ✓ กองทุนรวมตราสารแห่งหนึ่งระยะยาว (Long-term Fixed Income Fund)
 - มีนโยบายการลงทุนในหรือมีไว้เฉพาะเงินฝาก หรือหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่น หรือการหาผลตอบแทนโดยวิธีอื่นตามที่สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดำรง Portfolio Duration (อายุเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักด้วยมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่ได้รับจากทรัพย์สิน) ในขณะใดขณะหนึ่งของกองทุนรวมนั้นมากกว่าหนึ่งปีขึ้นไป
- ✓ กองทุนรวมตราสารแห่งหนึ่งระยะสั้น (Short-term Fixed Income Fund)
 - มีนโยบายการลงทุนในหรือมีไว้เฉพาะเงินฝาก หรือหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่น หรือการหาผลตอบแทนโดยวิธีอื่นตามที่สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดำรง Portfolio Duration ในขณะใดขณะหนึ่งของกองทุนรวมนั้นไม่เกินหนึ่งปี
 - มีความเสี่ยงต่ำสุด
- ✓ กองทุนรวมผสม (Balanced Fund)
 - มีนโยบายการลงทุนในหรือมีไว้ซึ่งหลักทรัพย์หรือทรัพย์สินอื่น หรือการหาผลตอบแทนโดยวิธีอื่นตามที่สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดำรงอัตราส่วนการลงทุนใน หรือมีไว้ซึ่งตราสารทุนในขณะใดขณะหนึ่งไม่เกินร้อยละ 65

ผลตอบแทนจากการลงทุนในกองทุนรวม

กรณีที่กองทุนเกิดกำไร และมีนโยบายจ่ายเงินปันผล นักลงทุนจะได้รับ

- ✓ เงินปันผล (Dividend) เป็นส่วนแบ่งกำไรที่จะได้รับตามสัดส่วนที่นักลงทุนถือหน่วยลงทุน
- ✓ กำไรจากการลงทุนในหน่วยลงทุน (Capital Gain) เป็นผลกำไรเมื่อมูลค่าทรัพย์สินสุทธิต่อหน่วยเพิ่มขึ้น และผู้ลงทุนขายหน่วยลงทุนนั้นกับบริษัทจัดการ

ความเสี่ยงจากการลงทุนในกองทุนรวม

มีความเสี่ยงเดียวกันกับตราสารหรือหลักทรัพย์ที่กองทุนรวมนั้นๆ เน้นลงทุน เช่น กองทุนรวมตราสารทุน ก็จะมีความเสี่ยงแบบเดียวกันกับความเสี่ยงของตราสารทุน

ตราสารอนุพันธ์

ตราสารอนุพันธ์ หมายถึง ตราสารที่เกิดจากหรือผันแปรตามสิ่งอ้างอิง โดยทั่วไปตราสารอนุพันธ์จะมีมูลค่าขึ้นอยู่กับสินทรัพย์อ้างอิง (Underlying Asset) หรือตัวแปรอ้างอิง (Underlying Variable)

สินทรัพย์อ้างอิงเช่น เงินตราต่างประเทศ, พันธบัตร, ตัวเงิน, หุ้นสามัญ, ข้าวและน้ำมัน

ตัวแปรอ้างอิงเช่น อัตราแลกเปลี่ยน, อัตราดอกเบี้ย และดัชนีหลักทรัพย์

เป็นตราสารที่มีอัตราทด (Leverage Instrument) ได้รับผลตอบแทน (ทั้งกำไรและขาดทุน)จากการลงทุนสูงเมื่อเทียบกับเงินลงทุนเริ่มต้น

สัญญาซื้อขายล่วงหน้า

สัญญาซื้อขายล่วงหน้า คือ สัญญาที่ถูกจัดทำขึ้นระหว่างคู่สัญญา 2 ฝ่าย (ผู้ซื้อ และ ผู้ขาย) ที่ตกลงในวันนี้ เพื่อที่จะทำการซื้อขาย หรือ แลกเปลี่ยน สินค้าอย่างหนึ่งในอนาคต (ต้องปฏิบัติตาม) เช่น สัญญาฟอเวิร์ด สัญญาฟิวเจอร์สและออปชั่น

ประเภทของตราสารอนุพันธ์

ประเภทของตราสารอนุพันธ์

แบ่งตามประเภทของสินค้าอ้างอิง

- 1) ตราสารอนุพันธ์ที่มีสินค้าโภคภัณฑ์เป็นสินค้าอ้างอิง สินค้าโภคภัณฑ์ที่รองรับตราสารอนุพันธ์มีหลากหลายทั้งสินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร พลังงาน โลหะ
- 2) ตราสารอนุพันธ์ที่มีสินทรัพย์หรือตัวแปรทางการเงินเป็นสินค้าอ้างอิง เป็นตราสารอนุพันธ์ที่อ้างอิงกับ ตราสารทุน ตราสารหนี้ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

แบ่งตามลักษณะพันธะผูกพันของสัญญา

- 1) สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Forward และ Futures Contract)

สัญญาซื้อขายล่วงหน้า คือ สัญญาที่ถูกจัดทำขึ้นระหว่างคู่สัญญา 2 ฝ่าย (ผู้ซื้อ และ ผู้ขาย) ที่ตกลงในวันนี้ เพื่อที่จะทำการซื้อขาย หรือ แลกเปลี่ยน สินค้าอย่างหนึ่งในอนาคต (ต้องปฏิบัติตาม) เช่น สัญญาฟอเวิร์ด สัญญาฟิวเจอร์สและออปชั่น

- 2) สัญญาสิทธิ (ออปชั่น)

สัญญาที่ตกลงในวันนี้ ของคู่สัญญา 2 ฝ่ายระหว่างผู้ซื้อ (Long หรือ holder) กับผู้ขาย (Short หรือ writer) โดยผู้ซื้อได้รับสิทธิ (Contingent Claim) ที่จะซื้อหรือขายสินค้าอ้างอิงในเงื่อนไขราคา(Strike/Exercise Price) จำนวน และระยะเวลาที่ระบุไว้ในสัญญา ส่วนผู้ขายได้ผลตอบแทนเป็นค่า

ออปชั่นพรีเมียม (Option premium) เป็นการแลกเปลี่ยนกับสิทธิ (Contingent Claim) ที่มอบให้ผู้ซื้อ

✓ ประเภทของออปชั่น

- 1) คอลออปชั่น (Call Options) คือ สัญญาที่ให้สิทธิผู้ซื้อ (หรือผู้ถือ) ในการ “ซื้อ” สินค้าอ้างอิงจากผู้ขายตามจำนวน ราคา และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

2) พุทอปชั่น (Put Options) คือ สัญญาที่ให้สิทธิผู้ซื้อ (หรือผู้ถือ) ในการ “ขาย” สินค้าอ้างอิงให้แก่ผู้ขายตามจำนวน ราคา และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

3) สัญญาสวอป (Swaps)

คือสัญญาที่เป็นข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาสองฝ่ายในการแลกเปลี่ยนกระแสเงินสดหรือสินทรัพย์ระหว่างกันภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในอนาคต

ผลตอบแทนจากการลงทุนในตราสารอนุพันธ์

- ส่วนต่างราคา ซึ่งสามารถทำกำไรได้ทั้งราคาขึ้นและราคาลง

ความเสี่ยงจากการลงทุนในตราสารอนุพันธ์

- Market Risk ความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของราคาตลาด เช่น ราคาของสินค้าอ้างอิง และอัตราดอกเบี้ย
- Credit Risk ความเสี่ยงที่เกิดจากการผิดสัญญาของคู่สัญญา
- Operational Risk ความเสี่ยงที่เกิดจากความผิดพลาด หรือความไม่เพียงพอของกระบวนการทำงาน พนักงาน ระบบงาน หรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และเหตุการณ์หรือปัจจัยภายนอก
- Liquidity Risk ความเสี่ยงที่บริษัทไม่สามารถล้างฐานะสัญญา ณ ราคาตลาดเนื่องจากขาดสภาพคล่อง

ส่วนที่ 2 รู้จักกับหุ้นและอนุพันธ์

ทำความรู้จักกับ "หุ้น" ตราสารสร้างความมั่งคั่ง

- รู้จักกับตลาดหลักทรัพย์, MAI และบริษัทหลักทรัพย์
- ตัวอย่างการลงทุนในหุ้น
- ผลตอบแทนและความเสี่ยงของการลงทุนในหุ้น
- ประโยชน์ของการลงทุนในหุ้น

ทำความรู้จักกับ "อนุพันธ์" ตราสารบริหารความเสี่ยง

- รู้จักตลาดตราสารอนุพันธ์
- ลักษณะและประเภทของตราสารอนุพันธ์
- ตัวอย่างการลงทุนในตราสารอนุพันธ์
- ผลตอบแทนและความเสี่ยงของการลงทุนในตราสารอนุพันธ์
- ประโยชน์ของตราสารอนุพันธ์

ทำความเข้าใจกับ “หุ้น” ตราสารสร้างความมั่งคั่ง

รู้จักตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand หรือ SET)

- จัดตั้งตาม พ.ร.บ. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 โดยปัจจุบันดำเนินงานอยู่ภายใต้ พ.ร.บ. หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการดำเนินงานหลัก ๆ 6 ด้านคือ
 1. การรับหลักทรัพย์จดทะเบียน
 2. การให้บริการระบบการซื้อขายหลักทรัพย์ โดยใช้ระบบการซื้อขายด้วยคอมพิวเตอร์ (Advance Resilience Matching System หรือ ARMS)
 3. การคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ลงทุน
 4. การกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบริษัทสมาชิก โดยกำหนดระเบียบ ข้อบังคับให้บริษัทสมาชิกปฏิบัติตาม
 5. การเผยแพร่ข้อมูลและบริการสารสนเทศ
 6. การส่งเสริมความรู้แก่ผู้ลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจหลักทรัพย์

รู้จักตลาดหลักทรัพย์ mai (Market for Alternative Investment)

- จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ให้เป็นแหล่งระดมทุน โดยเน้นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลส่งเสริม หรืออุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการเจริญเติบโตที่ดี
- มีวัตถุประสงค์หลัก ๆ เพื่อ
 - เปิดโอกาสให้ธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมเข้าถึงแหล่งทุนได้เท่ากับบริษัทขนาดใหญ่
 - สนับสนุนการปรับโครงสร้างหนี้ โดยแปลงหนี้เป็นทุนระหว่างสถาบันการเงินและลูกหนี้ ทำให้เกิดสภาพคล่องจากหนี้ที่แปลงเป็นทุนที่สถาบันการเงินเข้าไปถือครอง
 - เพื่อสนับสนุนให้ธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital) เกิดแรงจูงใจในการเข้ามาลงทุนกับธุรกิจที่มีขนาดไม่ใหญ่นักแต่มีศักยภาพในการเจริญเติบโต
 - เพื่อเพิ่มทางเลือกใหม่ให้แก่นักลงทุน สามารถกระจายความเสี่ยงในการลงทุนได้เพิ่มขึ้น
- การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ mai จะไม่มีความแตกต่างจากตลาดหลักทรัพย์
- โครงสร้างของตลาดหลักทรัพย์ mai จะมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ระดมทุน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยคณะกรรมการชุดนี้ จะเป็นผู้กำหนดนโยบายด้วยตนเอง
- บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ mai จะได้รับสิทธิประโยชน์คือ
 - ได้แหล่งเงินทุนระยะยาวที่ปราศจากดอกเบี้ย ช่วยลดต้นทุนของบริษัทและคล่องตัวในการบริหารเงินมากขึ้น
 - ได้รับการลดภาษีเงินได้นิติบุคคลจาก 30% เหลือ 20% เป็นระยะเวลา 5 ปี สำหรับบริษัทที่เข้าจดทะเบียนภายในปี 2548
 - สร้างสภาพคล่องและมูลค่าเพิ่มให้กับผู้ถือหุ้นเดิม

- สร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่บริษัท ทั้งด้านลูกค้า Supplier เจ้าหนี้ และบุคลากรที่จะเข้ามาร่วมงานด้วย
- ดึงดูดความสนใจบริษัทร่วมลงทุนจากต่างประเทศ (Venture Capital)
- ได้รับการยกเว้นภาษีสำหรับเงินปันผลที่บริษัทได้รับการถือหุ้นของบริษัทอื่น

กระบวนการซื้อขายหลักทรัพย์

- กระบวนการซื้อขายหลักทรัพย์ มี 3 กระบวนการสำคัญคือ
 - การส่งคำสั่งซื้อคำสั่งขาย
 - การจับคู่คำสั่งซื้อขายหลักทรัพย์
 - การชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์
- เมื่อมีคำสั่งซื้อขาย นักลงทุนจะดำเนินการผ่าน Broker ซึ่ง Broker จะดำเนินการส่งคำสั่งของลูกค้าเข้าสู่ระบบการซื้อขายหลักทรัพย์
- เมื่อคำสั่งซื้อขาย เข้าเรียงลำดับกันตามราคาและเวลาที่ดีที่สุด (Price and Time Priority) ก็เกิดกระบวนการจับคู่กัน (Execute) ในระบบการซื้อขาย ระบบ ARMS จะส่งผลการจับคู่ให้กับแต่ละ Broker
- จากนั้น Broker ด้านผู้ซื้อมีหน้าที่เรียกเก็บเงินจากลูกค้าและชำระเงินค่าหลักทรัพย์นั้นผ่านบริษัท ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด (TSD) ซึ่งเป็นตัวกลางในการชำระเงิน รวมทั้งการรับมอบหรือส่งมอบหลักทรัพย์ให้แก่บริษัทหลักทรัพย์ซึ่งจะนำหลักทรัพย์ส่งมอบให้ลูกค้าต่อไป
- ในส่วนของ Broker ด้านผู้ขาย ซึ่งมีหน้าที่ในการเรียกหลักทรัพย์จากลูกค้า (ยกเว้นกรณีที่ลูกค้ามีหลักทรัพย์นั้นอยู่ในบัญชีของ Broker อยู่แล้ว) แล้วโอนให้กับ TSD เพื่อดำเนินการส่งมอบหลักทรัพย์นั้นให้กับ Broker ของผู้ซื้อต่อไป

ระบบการซื้อขาย

- ปัจจุบันนี้ตลาดหลักทรัพย์มีระบบการซื้อขายที่เรียกว่า ARMS (Advance Resilience Matching System) ซึ่งเริ่มเปิดให้บริการเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2551 เป็นระบบที่รองรับธุรกรรมเพิ่มเติมจากหลายตลาด (Multi-Market) โดยที่หลักทรัพย์แต่ละตัวจะมีคิวในการจับคู่แยกออกจากกัน ทำให้ตอบสนองได้เร็วขึ้น (Multi-Matching Queue) รวมทั้งยังสามารถกู้คืนระบบเมื่อต้องย้ายศูนย์คอมพิวเตอร์ได้ภายใน 3 นาที ทั้งนี้ระบบจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ
 - ระบบคอมพิวเตอร์หลักที่ตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งจะทำหน้าที่
 - รับคำสั่งซื้อขาย
 - จัดเรียงคำสั่งซื้อขายตามลำดับ ราคาและเวลาที่ดีที่สุด (Price and Time Priority)
 - จับคู่คำสั่งซื้อขายโดยอัตโนมัติ
 - ยืนยันรายการซื้อขาย
 - จัดเก็บรายการที่เกิดจากการซื้อขายแบบต่อรองราคา และบันทึกเข้าระบบ (Put-Through Deal)
 - เผยแพร่ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนและข้อมูลการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ให้กับประชาชน
 - ระบบคอมพิวเตอร์ของสมาชิก (Broker) จะทำหน้าที่ส่งคำสั่งซื้อขาย รับผลการแจ้งยืนยันรายการซื้อขายจากตลาดหลักทรัพย์
 - ระบบการสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ทั้งสองส่วน เป็นเครือข่ายที่เรียกว่า SETNET โดยเป็นระบบที่ทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ของตลาดหลักทรัพย์และของบริษัทสมาชิกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้

ช่วงเวลาในการซื้อขาย

- ตลาดหลักทรัพย์จะเปิดให้มีการซื้อขายตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ในเวลาทำการ
- โดยในวันหนึ่งตลาดหลักทรัพย์จะเปิดระบบให้ซื้อขายหลักทรัพย์ได้ 2 ช่วง คือ
 - ช่วงเช้า
 - จะเริ่มทำการซื้อขายตั้งแต่เวลาประมาณ 10.00 น. ถึง 12.30 น.
 - ในช่วงเวลา 9.30 น. ถึงระยะเวลา T1 (9.55 น. – 10.00 น. ซึ่งจะเป็นช่วงระยะเวลาสู่เปิดการซื้อขายช่วงเช้า) โดยจะเป็นการให้สมาชิกส่งคำสั่งซื้อขายทั้งหมดเข้ามาเรียงลำดับและคำนวณหาราคาเปิดสำหรับการซื้อขายในช่วงเช้าของแต่ละหลักทรัพย์
 - ช่วงบ่าย
 - จะเริ่มในช่วงเวลาประมาณ 14.30 น. ถึง 16.30 น.
 - ช่วงระยะเวลา 14.00 น. ถึงระยะเวลา T2 (14.25 น. -14.30 น. ซึ่งจะเป็นช่วงระยะเวลาสู่เปิดการซื้อขายช่วงบ่าย) โดยช่วงระยะเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่ให้สมาชิกส่งคำสั่งซื้อขายทั้งหมดมาเรียงลำดับและคำนวณหาราคาเปิดสำหรับการซื้อขายช่วงบ่ายของแต่ละหลักทรัพย์

- ในช่วงใกล้ปิดตลาด ระยะเวลา 16.30 น. – T3 (16.35 น. -16.40 น. ซึ่งจะเป็นช่วงระยะเวลาล่มปิดการซื้อขายของทั้งวัน) จะเป็นช่วงเวลาที่ทำให้สมาชิกส่งคำสั่งซื้อขายเข้ามาเรียงลำดับเพื่อหาราคาปิดของแต่ละหลักทรัพย์โดยยังไม่มีกรจับคู่ซื้อขายจนถึงช่วงระยะเวลาล่มปิด
- ช่วงระยะเวลา T3 – 17.00 น. เป็นช่วงที่ตลาดหลักทรัพย์ปิดรับคำสั่งซื้อขายหลักทรัพย์ทั่วไปแต่เปิดให้สมาชิกดำเนินการดังต่อไปนี้
 - บันทึกการซื้อขายนอกเวลาทำการ (Off - Hour Trading) ซึ่งจะเป็นการซื้อขายด้วยวิธี Put - Through เท่านั้น
 - ยกเลิกการซื้อขายหลักทรัพย์แบบ Put - Through โดยจะต้องได้รับการยินยอมจากทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย
 - แก้ไขเปลี่ยนแปลงประเภทบัญชีลูกค้า (P/C Flag) โดยสามารถแก้ไขทั้งลูกค้าที่ซื้อขายแบบปกติ (Automatic Order Matching) และลูกค้าแบบ Put – Through

วิธีการซื้อขายหลักทรัพย์

- วิธีแรก Automatic Order Matching (AOM) เป็นวิธีการเสนอซื้อขายผ่านระบบคอมพิวเตอร์ มีการจับคู่คำสั่งซื้อขายให้โดยอัตโนมัติด้วยหลักการราคา และเวลาที่ดีที่สุด (Price and Time Priority)
- วิธีที่สอง Put - Through (PT) เป็นวิธีการที่สมาชิกผู้ซื้อและผู้ขายตกลงซื้อขายกันเอง เมื่อตกลงราคากันได้แล้วจึงจะทำการบันทึกรายละเอียดการซื้อขายนั้นผ่านระบบเพื่อให้ตลาดรับทราบ โดยปกติแล้วตลาดจะให้สมาชิกซื้อขายด้วยระบบ Put - Through ก็ต่อเมื่อ
 - เป็นการซื้อขายหน่วยใหญ่ (Big Lot)
 - เป็นการซื้อขายโดยเจ้าของหลักทรัพย์เป็นชาวต่างชาติ
 - เป็นการซื้อขายตราสารหนี้ อาทิ พันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ ฯลฯ

ขั้นตอนการซื้อขายหลักทรัพย์

- ขั้นตอนแรกนักลงทุนจะทำการเปิดบัญชีเพื่อการซื้อขายหลักทรัพย์กับบริษัทสมาชิก (Broker) หรือบริษัทหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สมาชิก (Sub - Broker)
- เมื่อนักลงทุนต้องการซื้อขายหลักทรัพย์จะกรอกใบคำสั่งซื้อขาย และมอบให้เจ้าหน้าที่รับอนุญาต (Trader) ของบริษัทสมาชิกเป็นผู้บันทึกคำสั่งเสนอซื้อขาย ผ่านระบบการซื้อขาย
- เจ้าหน้าที่รับอนุญาต จะทำการส่งรายละเอียดคำสั่งซื้อขายผ่านระบบ
- เมื่อระบบจับคู่และทำการสำเร็จ จะเป็นขั้นตอนการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์ ซึ่งจะมีขั้นตอนย่อย ๆ กล่าวคือ
 1. กำหนดระยะเวลาชำระค่าซื้อขายทำภายในวันทำการที่ 3 (T+3, โดย T = วันที่เกิดรายการซื้อหรือขาย)
 2. การชำระค่าซื้อขาย
 3. กำหนดการส่งมอบและรับมอบหลักทรัพย์ที่ซื้อขาย

หน่วยการซื้อขาย

- ในการส่งคำสั่งซื้อขาย โดยใช้หลัก Automated Order Matching จะมีการกำหนดหน่วยการซื้อขายบนกระดาน (Board Lot) โดย 1 หน่วยการซื้อขายจะเท่ากับ 100 หลักทรัพย์
- แต่ถ้าหน่วยการซื้อขายที่มีจำนวนน้อยกว่า 1 หน่วยการซื้อขาย จะทำการซื้อขายบนกระดานหน่วยย่อย
- หากหลักทรัพย์มีราคาปิดตั้งแต่ 500 บาทขึ้นไปเป็นระยะเวลา 6 เดือนติดต่อกัน ตลาดหลักทรัพย์จะมีการปรับหน่วยการซื้อขายบนกระดาน โดยกำหนดให้ 1 หน่วยเท่ากับ 50 หลักทรัพย์

ตัวอย่างการลงทุนในหุ้น

ตัวอย่างที่ 1

นาย A ซื้อหุ้น BPP ซึ่งเป็นหุ้นที่ทำธุรกิจโรงกลั่น ที่ราคา 7 บาท จำนวน 10,000 หน่วย ซึ่งนาย A ได้รับเงินปันผลจำนวน 0.10 บาทด้วย เนื่องจากซื้อก่อนวัน XD 3 เดือนต่อมา เกิดเหตุไฟไหม้ที่โรงกลั่นน้ำมันของบริษัท นาย A รู้ข่าวจากเจ้าหน้าที่การตลาดของตน จึงสั่งขายหุ้น BPP ทั้งหมด ซึ่งขายได้ที่ราคา 7.10 บาท และปิดตลาดวันนั้น ราคาของ BPP อยู่ที่ 6.50 บาท

นาย A ได้รับผลกำไรหรือขาดทุนจากการลงทุนครั้งนี้กี่บาท

เฉลย

นาย A ซื้อ BPP จำนวน 10,000 หน่วย ที่ราคา 7 บาท

ค่าใช้จ่ายรวมในการซื้อหุ้น = ค่าหุ้น + ค่าธรรมเนียม + ค่าภาษี

$$= (10,000 * 7) + (10,000 * 7 * 0.25\%) + (10,000 * 7 * 0.25\% * 7\%) = 70,187.25$$

ผลตอบแทน

ได้รับปันผล 0.1 ต่อหุ้น = $10,000 * 0.1 = 1,000$ บาท หักภาษี ณ ที่จ่าย 10% รับเงินสุทธิ 900 บาท

ขาย BPP ที่ราคา 7.10 บาท

$$(10,000 * 7.10) - (10,000 * 7.10 * 0.25\%) - (10,000 * 7.10 * 0.25\% * 7\%) = 70,810.07$$

สรุป $70,810.07 + 900 - 70,187.25 = 1,522.82$ บาท

ประโยชน์ของการลงทุนในหุ้น

1. ผลตอบแทนน่าสนใจ
2. มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ
3. ได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ เช่น สิทธิในการซื้อหุ้นออกใหม่ การเข้าประชุมผู้ถือหุ้น
4. มีสภาพคล่องสูง

ทำความรู้จักกับ”อนุพันธ์”ตราสารบริหารความเสี่ยง

ตราสารอนุพันธ์ในระดับนานาชาติมีประวัติความเป็นมายาวนาน และต่อมาได้เริ่มเข้ามาในประเทศไทยในรูปแบบของสัญญาซื้อขายล่วงหน้าซื้อขายเงินตราต่างประเทศ โดยเป็นสัญญาเฉพาะบุคคล ส่วนข้อตกลงซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าก็ได้มีการทำมานานแล้ว トラバจนปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีศูนย์กลางซื้อขายสัญญาสัญญาล่วงหน้าเกษตรแห่งหนึ่งและศูนย์กลางซื้อขายอนุพันธ์ทางการเงินอีกแห่งหนึ่ง

ศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์สินค้าเกษตร

เมื่อปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยมีศูนย์ซื้อขายตราสารอนุพันธ์อย่างเป็นทางการแห่งแรก ได้แก่ ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย หรือ Agriculture Futures Exchange of Thailand (AFET) ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ AFET เริ่มเปิดซื้อขายวันแรกเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2547 โดยเป็นศูนย์กลางซื้อขายสัญญาล่วงหน้าฟิวเจอร์สที่มีสินค้าอ้างอิงเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าที่แปรรูปจากสินค้าเกษตร จนถึง พ.ศ. 2554 สัญญาฟิวเจอร์สต่างๆ ที่ซื้อขายในตลาด AFET มีสินค้าอ้างอิง ได้แก่ ยางแผ่นรมควันชั้น 3 (RSS3) ข้าวขาว 5% แบบ Both Options (BWR5) ข้าวหอมมะลิชั้น 2 100 % แบบ Both Options (BHMR) และ มันสำปะหลังเส้น (TC)

ศูนย์ซื้อขายตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน

เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2547 ได้มีการจัดตั้ง บริษัท ตลาดอนุพันธ์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) หรือ Thailand Futures Exchange (TFEX) ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นศูนย์ซื้อขายอนุพันธ์ทางการเงิน ทั้งนี้ ตลาดอนุพันธ์ TFEX เป็นบริษัทย่อยของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางซื้อขายอนุพันธ์ทางการเงิน ตราสารอนุพันธ์ที่สามารถซื้อขายในตลาดอนุพันธ์ TFEX ได้แก่ สัญญาฟิวเจอร์สและสัญญาออปชั่น ที่มีสินค้าอ้างอิงเป็นตราสารทุน ตราสารหนี้ เงินตราต่างประเทศ สินค้าโภคภัณฑ์อื่นที่นอกเหนือจากสินค้าเกษตร เช่น ทองคำ น้ำมันดิบ จนถึงสิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2554 ตราสารอนุพันธ์ที่มีการซื้อขายในตลาดอนุพันธ์ TFEX ได้แก่ SET50 Index Futures, SET50 Index Options, Single Stock Futures, 50 Bath Gold Futures, 10 Bath Gold Futures, 5-Year Government Bond Futures, 3M BIBOR Futures, 6M THBFIX Futures Silver Futures และ Brent Oil Futures

การซื้อขายสัญญาอนุพันธ์ในตลาดอนุพันธ์ในตลาดอนุพันธ์ TFEX ต้องทำผ่านบริษัทนายหน้า (Broker) ที่เป็นสมาชิกของตลาดอนุพันธ์ TFEX และชำระราคาผ่านสำนักหักบัญชี

รู้จักกับสัญญาฟิวเจอร์ส

- การซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเป็นการซื้อขายที่มีการตกลงซื้อขายในปัจจุบันแต่มีการชำระเงินและส่งมอบสินค้าเกิดขึ้นในอนาคต
- การซื้อขายล่วงหน้าทำได้หลายรูปแบบ
 - การทำสัญญาฟิวเจอร์ส เกิดขึ้นในตลาดอย่างเป็นทางการ

- การทำสัญญาฟอเวิร์ด เกิดขึ้นในตลาด OTC
- สัญญาฟิวเจอร์สคือ สัญญาที่จัดทำขึ้นระหว่างคู่สัญญา 2 ฝ่าย โดยกำหนดว่าจะมีการซื้อหรือขายซึ่งจะต้องส่งมอบสินค้าอ้างอิงในอนาคตตามราคาที่ตกลงไว้
- ราคาที่กำหนดไว้เรียกว่าราคาล่วงหน้าซึ่งเป็นราคาที่ตกลงกันไว้ในวันที่ซื้อขายสัญญา ส่วนการชำระเงินจะเกิดขึ้นในอนาคต
- สินทรัพย์อ้างอิงเรียกว่า Underlying Asset สามารถเป็นได้หลากหลาย เช่น หุ้นสามัญ อัตราดอกเบี้ย เงินตราสกุลต่างประเทศ สินค้าโภคภัณฑ์ (commodities) ฯลฯ
- การซื้อขายสัญญาฟิวเจอร์สสามารถซื้อขายผ่านตลาดที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ
- การซื้อสินค้าล่วงหน้าอาจเกิดขึ้นเพราะ
 - ผู้ซื้อยังไม่ต้องการสินค้าในปัจจุบันแต่ต้องการสินค้านั้นในอนาคต จึงเข้าไปซื้อในตลาดล่วงหน้า
 - ผู้ซื้อขายต้องการลดความเสี่ยงจากราคาที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตจึงเข้าทำสัญญาล่วงหน้าโดยกำหนดราคาซื้อขายในปัจจุบัน
 - ผู้ซื้อล่วงหน้าต้องการเก็งกำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาที่คาดว่าจะมากกว่าราคาที่ตกลงซื้อล่วงหน้า หรือผู้ขายล่วงหน้าต้องการเก็งกำไรจากการเปลี่ยนแปลงราคาลดลงต่ำกว่าราคาที่ตกลงขายล่วงหน้า

ช่วงเวลาในการซื้อขาย

Trading Session	ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า	ตลาดอนุพันธ์
Pre-Opening (Morning Session)	9:50-10:00	9:15-9:45
Morning Session	10:00-12:00	9:45-12:30
Pre-Opening (Afternoon Session)	12:50-13:00	14:00-14:30
Afternoon Session	13:00-14:55	14:30-16:55
Pre-closing	14:55-15:00	-

ขั้นตอนการซื้อขาย

1. เลือกบริษัทนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า (โบรกเกอร์)
 - พิจารณาจากการบริการ พนักงานการตลาด ผู้ถือหุ้น สถานประกอบการ การได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจการซื้อขายล่วงหน้า ประสิทธิภาพการซื้อขายล่วงหน้า การมีข้อมูลข่าวสารเพียบพร้อมรวดเร็ว และมีทีมนักวิเคราะห์ที่เชี่ยวชาญด้านการซื้อขายล่วงหน้า เป็นต้น
2. เปิดบัญชีและวางเงินประกันขั้นต้นกับโบรกเกอร์
 - เตรียมเอกสารเพื่อขอเปิดบัญชีกับโบรกเกอร์ตามที่บริษัทกำหนด และวางเงินประกันกับโบรกเกอร์ตามที่ตลาดฯ กำหนด
3. ส่งคำสั่งซื้อขาย
 - โดยผ่านเจ้าหน้าที่การตลาดของโบรกเกอร์หรือส่งคำสั่งซื้อขายเองผ่านทางอินเทอร์เน็ต
4. ตลาดจับคู่คำสั่งซื้อขายด้วยคอมพิวเตอร์
 - ระบบจับคู่แบ่งเป็น 2 แบบคือ Automatic Continuous Matching System ใช้หลักการจับคู่โดยใช้ราคาและเวลาที่ดีที่สุด (price and time priority) ใช้ในช่วงเวลาซื้อขายปกติ และระบบ Call Market เป็นระบบจับคู่ซื้อขายที่ใช้ในช่วง Pre-Open และ Pre-Closing เพื่อคำนวณหาราคาเปิดและราคาปิดโดยระบบจะจับคู่ซื้อขายในคราวเดียว ณ ราคาที่ก่อให้เกิดปริมาณการซื้อขายมากที่สุด
 - หน่วยงานที่ทำหน้าที่ชำระราคารายการซื้อขายที่เกิดขึ้นในตลาดอนุพันธ์ คือ สำนักหักบัญชี
5. ตรวจสอบสถานะทุกสิ้นวัน (mark to market)
 - สำนักหักบัญชีจะทำหน้าที่ในการคำนวณเงินกำไรขาดทุนจากการซื้อขายสัญญาฟิวเจอร์สในตลาดอนุพันธ์ และทำการชำระราคากับโบรกเกอร์ ซึ่งเป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชีทุกๆ วัน หลังจากนั้นบริษัทโบรกเกอร์จึงจะดำเนินการเรียกเก็บหรือจ่ายชำระเงินกับผู้ลงทุนอีกต่อหนึ่ง
 - ทุกสิ้นวันทำการโบรกเกอร์จะทำการ “ปรับสถานะบัญชีเงินประกัน” หากเงินประกันมีมูลค่าต่ำกว่าเงินประกันขั้นต่ำ (maintenance margin) นักลงทุนต้องนำเงินประกันมาวางไว้กับโบรกเกอร์เพิ่มให้เท่ากับเงินประกันขั้นต้น (initial margin) รายละเอียดเกี่ยวกับเงินประกันอยู่ในหัวข้อต่อไป
6. ปิดสถานะสัญญา (close out position)
 - หักล้างสัญญา (offset position) คือการทำสัญญาที่ตรงข้ามกับสัญญาเดิมในสินค้าชนิดเดียวกัน สวมอบเดือนเดียวกัน และปริมาณเท่ากัน
 - ส่งมอบ-รับมอบสินค้า (physical delivery) ณ จุดส่งมอบที่ตลาดกำหนด

ตัวอย่างการลงทุนในตราสารอนุพันธ์

นาย A และ นาย B ทั้ง 2 คนเป็นเพื่อนกันและต่างไม่มีทองคำ แต่สนใจลงทุนในทองคำ ซึ่งราคาทองคำในปัจจุบันอยู่ที่ราคา บาทละ 25,000 บาท นาย A คาดการณ์ว่าราคาทองคำจะเพิ่มสูงขึ้น ส่วนนาย B คาดการณ์ว่าราคาทองคำจะลดลง ทั้งสองคนจึงตกลงทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าทองคำกัน โดยนาย A คาดการณ์ว่าราคาทองคำจะเพิ่มขึ้นจึงทำสัญญาซื้อล่วงหน้ากับนาย B (LONG) ส่วนนาย B คาดการณ์ว่าราคาทองคำจะลดลงจึงทำสัญญาขายล่วงหน้ากับนาย A (SHORT) ไว้ โดยวันครบกำหนดสัญญาคืออีก 3 เดือนข้างหน้า

ถ้า 3 เดือนข้างหน้าราคาทองคำอยู่ที่บาทละ 30,000 บาท ใครจะกำไรหรือขาดทุนคนละเท่าไร และสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่เกิดขึ้นถือเป็นสัญญาประเภทใด

เฉลย

ราคาทองคำ = 30,000 บาท

- 1) นาย B ทำสัญญาขายล่วงหน้าไว้ จึงมีหน้าที่นำทองคำมาขายให้นาย A ที่ราคา 25,000 บาท ตามสัญญา แต่นาย B ไม่มีทองคำ จึงต้องไปซื้อทองคำมา 1 บาท ที่ราคาตลาดคือ 30,000 บาท นาย B จึงขาดทุน 5,000 บาท
- 2) นาย A ทำสัญญาซื้อล่วงหน้าไว้ จึงมีหน้าที่นำเงิน 25,000 บาท ไปซื้อทองคำกับนาย B และนำทองคำไปขายที่ราคาตลาดคือ 30,000 บาท นาย A จึงกำไร 5,000 บาท

และสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่เกิดขึ้นเป็นสัญญาประเภทฟอเวิร์ด เนื่องจากไม่ได้ทำในตลาดอย่างเป็นทางการ

ประโยชน์ของตราสารอนุพันธ์

- การสะท้อนราคาในอนาคตช่วยให้ผู้ประกอบการทำนายราคาสินค้าอ้างอิงหรือทราบแนวโน้มราคาของสินทรัพย์อ้างอิงในอนาคต
- ป้องกันความเสี่ยง (Hedging) โดยใช้เป็นเครื่องมือช่วยลด ป้องกัน ถัวหรือขจัดความเสี่ยงในการทำธุรกรรม
- การเก็งกำไร เป็นทางเลือกการโอนความเสี่ยงจากผู้ที่ไม่ต้องการไปยังผู้ที่ต้องการได้ โดยคาดหวังจะได้ผลกำไรจากการถือความเสี่ยงนั้น
- มีผลกำไร(ขาดทุน)ในลักษณะอัตราทด (Leverage)
- สามารถขายก่อนได้ (Ability to Short Sell)

ส่วนที่ 3 หลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้แนะนำลูกค้า

หลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้แนะนำลูกค้า

- ผู้แนะนำลูกค้า คือใคร
- ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการเป็นผู้แนะนำลูกค้า (IBA)
- สิ่งที่ต้องกระทำและห้ามกระทำของผู้แนะนำลูกค้า (IBA)
- การขึ้นทะเบียนเป็นผู้แนะนำลูกค้า
- รู้จักกับ KYC และ CDD

ผู้แนะนำลูกค้า (Introducing Broker Agent)

“ผู้แนะนำลูกค้า” คืออะไร

ผู้แนะนำลูกค้า คือ ผู้ที่แนะนำลูกค้าหรือรายชื่ลูกค้าเพื่อเปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์ ให้แก่บริษัทหลักทรัพย์ หรือทำหน้าที่ติดต่อชักชวนให้ลูกค้ามาเปิดบัญชีเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์กับบริษัทหลักทรัพย์ โดยได้รับค่าตอบแทนสำหรับการแนะนำลูกค้า

ลูกค้า หมายถึง บุคคลทั่วไป (Individual Investor) และนิติบุคคล โดยไม่รวมถึงลูกค้าสถาบันตามนิยามสำนักงาน ก.ล.ต.

ใครเป็นผู้แนะนำลูกค้าได้บ้าง

1. ธนาคารพาณิชย์
2. บริษัทประกันภัย
3. บริษัทประกันชีวิต
4. บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน
5. บริษัทตัวแทนสัญญาซื้อขายล่วงหน้า
6. พนักงานบริษัทหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่ผู้แนะนำการลงทุน
7. บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลทั่วไปที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้แนะนำลูกค้า (Introducing Broker Agent) กับสมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย

หมายเหตุ พนักงานของบริษัทหลักทรัพย์ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้อนุมัติการเปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์ ผู้ให้คำแนะนำในการซื้อขายหลักทรัพย์ หรือผู้รับคำสั่งซื้อขายหลักทรัพย์จากลูกค้า ผู้รับทรัพย์สิน จัดการหรือเก็บรักษาทรัพย์สินของลูกค้า ไม่สามารถเป็นผู้แนะนำลูกค้าได้

“ผู้แนะนำลูกค้า” มีหน้าที่ทำอะไรบ้าง

1. แนะนำรายชื่ลูกค้าให้แก่บริษัทหลักทรัพย์เพื่อเปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์หรือทำหน้าที่ติดต่อชักชวนให้ลูกค้ามาเปิดบัญชีเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์กับบริษัทหลักทรัพย์
2. เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทหลักทรัพย์ ไม่ว่าจะกระทำโดยตรงหรือผ่านสื่อใดๆก็ตาม
3. แจกและรวบรวมเอกสารคำขอเปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทหลักทรัพย์
4. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารหลักฐานประกอบการเปิดบัญชี
5. ประเมินข้อมูลของลูกค้าเบื้องต้นให้เป็นไปตามกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่บริษัทหลักทรัพย์กำหนด

คำตอบแทน

1. ค่าตอบแทนครั้งแรก (Up-Front-Fee)

- ไม่เกินกว่า 1,000 บาท ต่อลูกค้าหนึ่งรายที่บริษัทหลักทรัพย์ได้อนุมัติให้เปิดบัญชี
- ค่าธรรมเนียมที่ได้รับจากการซื้อขายของลูกค้ารายนั้นต้องไม่ต่ำกว่าอัตราที่บริษัทหลักทรัพย์จ่าย

2. ค่าตอบแทนหลังจากรับเป็นลูกค้า (Retaining Fee)

- ปีที่ 1 จ่ายในอัตราไม่เกิน 10% ของรายได้ค่าธรรมเนียมที่ได้รับจากการซื้อขายหลักทรัพย์ของลูกค้า
- ตั้งแต่ปีที่ 2 จ่ายในอัตราไม่เกิน 5% ของรายได้ค่าธรรมเนียมที่ได้รับจากการซื้อขายหลักทรัพย์ของลูกค้า

ข้อยกเว้น

- กรณีธนาคารพาณิชย์ บริษัทประกันภัย บริษัทประกันชีวิต บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน บริษัทตัวแทนสัญญาซื้อขายล่วงหน้า และพนักงานประจำซึ่งปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาของนิติบุคคลดังกล่าวข้างต้น ให้จ่ายได้ไม่เกิน 2 ปี
- กรณีผู้แนะนำลูกค้าที่ขึ้นทะเบียนกับสมาคมไม่สามารถจ่ายค่าตอบแทน (Retaining Fee) ในช่วงระยะเวลาที่ผู้แนะนำลูกค้า ถูกห้ามปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราวหรือพ้นสภาพการเป็นผู้แนะนำลูกค้า
- กรณีบัญชีลูกค้าที่ผู้แนะนำลูกค้าที่ขึ้นทะเบียนกับสมาคมแนะนำมาไม่มีรายการเคลื่อนไหว (Inactive) มากกว่า 2 ปี บริษัทหลักทรัพย์อาจพิจารณายกเลิกหรือไม่จ่ายค่าตอบแทนหลังจากรับเป็นลูกค้า (Retaining Fee) สำหรับบัญชีลูกค้ารายนั้นๆ ได้
- ค่าตอบแทนหลังจากรับเป็นลูกค้า (Retaining Fee) เมื่อรวมกับค่าตอบแทนที่ผู้แนะนำการลงทุน (IC) ได้รับ จะต้องไม่เกินอัตราค่าตอบแทนสูงสุดที่กำหนดไว้ตามประกาศสมาคม

สิ่งที่ต้องกระทำสำหรับผู้แนะนำลูกค้า

1. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์โดยคำนึงถึงประโยชน์ของลูกค้า
2. รักษาความลับของลูกค้า
3. แนะนำลูกค้าตามหลักวิชาการ
4. ดำเนินการตามจริยธรรมและมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน
5. ต้องพิจารณาความเหมาะสมของลูกค้าว่ามีความสามารถลงทุน
6. กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอื่นใดตามที่สมาคมกำหนด
7. ในกรณีที่ข้อมูลของผู้แนะนำลูกค้ารายใดมีการเปลี่ยนแปลง ให้ผู้แนะนำลูกค้าแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่อสมาคมตามแบบที่สมาคมกำหนดภายใน 15 วัน

สิ่งที่ห้ามกระทำสำหรับผู้แนะนำลูกค้า

1. เบียดบังหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ
2. จ่ายเงินหรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นให้แก่ลูกค้าอันเนื่องมาจากการลงทุน ซึ่งมีได้เป็นไปตามการให้บริการโดยปกติ
3. กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอื่นใดในลักษณะที่อาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายร้ายแรง
4. เรียกร้องผลประโยชน์ใดๆ จากลูกค้า
5. เรียกเก็บหรือรับค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนจากลูกค้า
6. ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และภาระผูกพัน
7. ทำสัญญาหรือหนังสือใดๆ กับลูกค้าที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการภายใต้ขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แนะนำลูกค้า
8. รับรองผลตอบแทนจากการลงทุนกับลูกค้า
9. รับประกันความเสียหาย หรือผลขาดทุนที่เกิดจากการลงทุน
10. แนะนำลูกค้าเมื่อสิ้นสุดอายุการขึ้นทะเบียน
11. กระทำการใดๆ ให้เป็นที่เสื่อมเสียหรืออาจเสื่อมเสียแก่สมาคม
12. ให้คำแนะนำในการซื้อขายหลักทรัพย์หรือรับคำสั่งซื้อขายหลักทรัพย์จากลูกค้า

ผู้ที่สนใจขึ้นทะเบียนเป็นผู้แนะนำลูกค้ากับสมาคมต้องทำอย่างไร

บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลทั่วไปที่สนใจขึ้นทะเบียนเป็นผู้แนะนำลูกค้าของสมาคม

1. มีคุณสมบัติ ดังนี้
 - ไม่เคยมีประวัติถูกเพิกถอนการขึ้นทะเบียนผู้แนะนำลูกค้าภายใน 5 ปีก่อนการขอขึ้นทะเบียน
 - ไม่มีลักษณะต้องห้ามทางกฎหมายตามที่กำหนด
 - มีคุณสมบัติทางการศึกษาหรือการปฏิบัติงาน เช่น ผ่านการอบรมและทดสอบของ ATI หรือมีใบอนุญาตเป็นผู้แนะนำการลงทุนจากสำนักงาน ก.ล.ต. หรือกรณีนิติบุคคลต้องมีพนักงานในสังกัดขึ้นทะเบียนกับสมาคมอย่างน้อย 2 คน
 - ไม่เป็นพนักงานประจำของธนาคารพาณิชย์ บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทประกันภัย บริษัทประกันชีวิต บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน บริษัทตัวแทนสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ใดๆ (ยกเว้นพนักงานประจำดังกล่าวมีหนังสือยินยอมของนิติบุคคลข้างต้นมาแสดง)
2. ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนและต่ออายุ
 - ดาวน์โหลดแบบคำขอได้ที่เว็บไซต์ของสมาคม
 - ชำระค่าธรรมเนียมการขึ้นทะเบียนตามที่สมาคมกำหนด
 - ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนหรือต่ออายุ พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบ นำส่งสมาคม
 - สมาคมตรวจสอบเอกสารหลักฐานและขึ้นทะเบียน

แนวทางการปฏิบัติงานสมาคมบริษัทหลักทรัพย์
หลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC)
และการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Customer Due Diligence: CDD)

คำนิยาม

1. บริษัท หมายถึง บริษัทที่เป็นสมาชิกของสมาคมบริษัทหลักทรัพย์
2. คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงินเกี่ยวกับการฟอกเงิน (FATF) คือ องค์การระหว่างรัฐบาล ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยที่ประชุมสุดยอด G7 เมื่อปี 2531 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมนโยบายแห่งชาติและระหว่างประเทศในการต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ในปัจจุบันคณะกรรมการนี้มีสมาชิก 33 ประเทศ ทั้งนี้มาตรการระหว่างประเทศที่จะต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอยู่ในการควบคุมดูแลของ IMF/WB/APG (กลุ่มเอเชียแปซิฟิก) โดย FATF ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินการก่อการร้าย ดังนี้:
 - ก. ข้อเสนอแนะสี่สิบข้อ (FATF Forty Recommendations)
 - ข. ข้อเสนอแนะพิเศษว่าด้วยการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (FATF Special Recommendations on Terrorist Financing)
3. ผู้รับรองเอกสาร (Notary Public) หมายถึง บุคคลหรือองค์กรที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายในการลงนาม เพื่อรับรองลายมือชื่อของผู้มีอำนาจลงนามในเอกสารนั้นให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย
4. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (Politically Exposed Persons : PEPs) คือ บุคคลที่มีรายชื่อเป็นหรือมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีสถานะหรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองไทยหรือต่างประเทศ ทั้งนี้ รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏตามภาคผนวก ข
5. NCCTs (Non-cooperative countries and territories) หมายถึง ประเทศหรือเขตดินแดนที่ FATF กำหนดไว้ว่ามีข้อบกพร่องอย่างวิกฤติในระบบต่อต้านการฟอกเงินของตน หรือแสดงให้เห็นว่ามีความไม่เต็มใจที่จะร่วมมือในความพยายามต่อต้านการฟอกเงิน ทั้งนี้ รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏตามภาคผนวก ข
6. การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หมายถึง การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายรวมถึงการสนับสนุนทางการเงินให้แก่การกระทำการก่อการร้ายและให้แก่ผู้ก่อการร้ายหรือองค์กรผู้ก่อการร้าย
7. ก.ล.ต. คือ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
8. ปปง. (AMLO) คือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
9. พ.ร.บ. ปปง (AML Act) หมายถึง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
10. สถาบันการเงิน หมายถึง สถาบันการเงินตามที่นิยามไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ยกเว้น สหกรณ์ออมทรัพย์
11. ประกาศของ กลต. หมายถึง ประกาศใดๆ ของ กลต. ซึ่งเกี่ยวข้องกับการป้องกันการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย
12. AML/CFT หมายถึง การป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย
13. บุคคลที่ได้รับประโยชน์ในที่สุดท้าย (Ultimate beneficial owner) หมายถึง บุคคลธรรมดา (natural person) ที่เป็นเจ้าของบัญชีที่แท้จริง ซึ่งพิจารณาจากข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ เช่น หากการซื้อขายหลักทรัพย์จะพิจารณาจากผู้ที่ได้รับ

ประโยชน์ในรูปของเงินปันผล ส่วนต่างราคา หรือการใช้สิทธิต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ ในกรณีที่เป็นิติบุคคลจะต้องดำเนินการตรวจสอบให้รู้ถึงตัวตนของบุคคลธรรมดาที่อยู่ภายใต้บุคคลนั้น

บุคคลที่มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในทอดสุดท้าย (Ultimate controlling person) หมายถึง บุคคลธรรมดา (natural person) ที่มีอำนาจควบคุมหรือตัดสินใจในทอดสุดท้ายเกี่ยวกับการทำธุรกรรม เช่น หากการซื้อขายหลักทรัพย์จะพิจารณาจากผู้ตัดสินใจอยู่เบื้องหลังในการกำหนดทิศทางการซื้อขาย โดยไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่ส่งคำสั่งซื้อขายกับบริษัทหลักทรัพย์ เป็นต้น

14. Countries subject to monitoring หมายถึง เขตดินแดนหรือประเทศที่ถูกถอดจาก NCCTs List แล้ว แต่ยังอยู่ระหว่างการติดตามโดย FATF (Countries subject to monitoring process) ทั้งนี้ รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏตามภาคผนวก ข
15. Omnibus Account หมายถึง บัญชีที่เปิดในนามสถาบันการเงินซึ่งอยู่ภายใต้บัญชีดังกล่าวประกอบด้วยบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงินดังกล่าวอีกหลายรายหรือหลายทอด

1. คำนำและความเป็นมา

1.1 แนวทางฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริษัทใช้ในการปฏิบัติตามประกาศของ กลต. ทั้งนี้ได้มีเจตนาที่จะ เข้าแทนที่หรือใช้แทนกฎหมายหรือประกาศใดๆ ของ กลต. ดังนั้น บริษัทจึงต้องพิจารณาบทวนแนวทางนี้ร่วมกับกฎหมายและประกาศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และควรพิจารณาลักษณะเฉพาะของธุรกิจ โครงสร้างองค์กร ประเภทของลูกค้าและธุรกรรมของตนอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้มั่นใจว่ามาตรการที่นำมาใช้นั้นพอเพียงและเหมาะสมสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประกาศที่เกี่ยวข้อง

1.2 บริษัทต้องกำหนดนโยบายและวิธีการเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อป้องกันการใช้ธุรกรรมหลักทรัพย์ในการ ฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามที่กฎหมายและประกาศที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้

2. ลักษณะของการฟอกเงิน

2.1 การฟอกเงินเป็นกระบวนการที่มีเจตนาเพื่อแปลงผลประโยชน์ที่ได้มาจากกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย/อาชญากรรม เพื่อให้ดูเหมือนว่าได้มาจากแหล่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

2.2 โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการฟอกเงินประกอบด้วยสามขั้นตอน โดยในระหว่างนั้นอาจมีธุรกรรมหลายอย่าง ซึ่งอาจเตือนภัยให้บริษัทตื่นตัวต่อกิจกรรมการฟอกเงินได้:

- (ก) การวางเงิน (Placement) – การนำผลประโยชน์จากการกระทำที่ผิดกฎหมายเข้าสู่ระบบสถาบันการเงิน
- (ข) การซ่อนเงิน (Layering) – การทำธุรกรรมซ้ำไปซ้ำมาภายในระบบสถาบันการเงินเพื่อให้ธุรกรรมนั้นมีความสลับซับซ้อนยากแก่การตรวจสอบและติดตาม
- (ค) การรวบรวมกลับคืน (Integration) – การทำให้เงินที่ได้มาจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย ดูเสมือนว่าเป็นเงินที่ได้รับจากการกระทำที่ถูกต้องกฎหมาย และผู้ฟอกเงินสามารถชี้แจงถึงแหล่งที่มาของเงินได้

3. โอกาสในการใช้ธุรกิจหลักทรัพย์เป็นช่องทางในกระบวนการฟอกเงิน

3.1 เนื่องจากธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้ามีได้เป็นธุรกรรมที่ใช้เงินสดเป็นหลักอย่างเด่นชัดเท่าธุรกิจการเงินอื่นๆ เช่น ธนาคาร อย่างไรก็ตามก็อาจจะมีการรับหรือจ่ายเงินที่แฝงอยู่ในรูปของเงินสด จึงไม่ควรละเลยความเสี่ยงที่ธุรกิจนี้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการนำเงินเข้าระบบได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องดำเนินการรู้จักลูกค้าและการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า

3.2 ธุรกรรมการซื้อขายหลักทรัพย์และการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าอาจเป็นที่ดึงดูดใจของนักฟอกเงินเนื่องจากสภาพคล่องของตลาดตราสารที่สามารถซื้อขายเปลี่ยนมือได้ง่าย รวมทั้งประเภทของการลงทุนที่หลากหลาย และความสะดวกในการโอนการลงทุนเหล่านี้ไปมา ทำให้สามารถที่จะปกปิดแหล่งเงินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และทำให้นักฟอกเงินมีหนทางที่จะรวบรวมเงินที่ฟอกเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความเป็นไปได้มากที่ จะถูกนำไปใช้ในวงที่สองและสามของการฟอกเงิน นั่นคือ กระบวนการซ่อนเงินและรวบรวมกลับคืน (Layering and Integration)

4. การพิจารณาของลูกค้า

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการระบุตัวตนที่แท้จริงของลูกค้า (Customer identification data) ที่เป็นมาตรฐานจะช่วยลดความเสี่ยงของบริษัทในการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือสนับสนุนลูกค้าต่อการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ. ปปง. หรือเป็นช่องทางในการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย นอกจากนี้ ยังช่วยบริษัทในการพิจารณารายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย รวมทั้งช่วยลดการฉ้อฉลและความเสี่ยงด้านอื่นๆ ลงได้

4.2 ในการพิจารณาอนุมัติเปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์ให้ลูกค้าหรือเมื่อมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจด้านอื่นๆ กับลูกค้าบริษัทต้องดำเนินการตามขั้นตอนการรู้จักลูกค้าและตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Know Your Customer & Customer Due Diligence : KYC / CDD) เพื่อให้ทราบข้อมูลตัวตนที่แท้จริงของลูกค้า รวมถึงผู้รับประโยชน์ (Ultimate beneficial owner) และผู้มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชี (Controlling person) ทั้งนี้ บริษัทสามารถพิจารณาความเข้มงวดของการทำ KYC/CDD ตามระดับความเสี่ยงที่ลูกค้าอาจใช้บริษัทเป็นช่องทางในการฟอกเงิน กล่าวคือ ลูกค้าที่มีความเสี่ยงในการฟอกเงินมากกว่า จะต้องผ่านการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าที่เข้มงวดมากขึ้น รายละเอียดของขั้นตอนการรู้จักลูกค้าและตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า รวมทั้งการจัดกลุ่มความเสี่ยงของลูกค้า ปรากฏตามภาคผนวก ก และเอกสารขั้นต่ำประกอบการทำ KYC/CDD ที่แนะนำปรากฏตามภาคผนวก ค ยกเว้นลูกค้าที่ทำธุรกรรมเป็นครั้งคราวกับบริษัทให้ดำเนินการกระบวนการ KYC/CDD ตามข้อ 6.3

4.3 บริษัทต้องกำหนดนโยบายและวิธีการที่ชัดเจนในการพิจารณาของลูกค้าใหม่ และกำหนดแนวปฏิบัติเพิ่มเติมในกรณีที่รับลูกค้าประเภทที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้ ในการกำหนดนโยบายดังกล่าว บริษัทควรพิจารณาปัจจัยหลายประการรวมทั้งภูมิหลังของลูกค้า ประเทศที่เป็นแหล่งเงินทุนของลูกค้า และความสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (PEPs)

4.4 บริษัทไม่ควรเปิดบัญชีหรือเริ่มทำธุรกรรมกับลูกค้า ในกรณีต่อไปนี้:

- ลูกค้า ผู้รับประโยชน์ หรือผู้มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชี ซึ่งกระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมในกระทำความผิดมูลฐาน หรือความผิดการฟอกเงินภายใต้ พ.ร.บ. ปปง. หรือกฎหมายต่างประเทศ ตลอดจนให้ความสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือ
- ลูกค้าปฏิเสธการให้ข้อมูลหรือเอกสารในส่วนที่มีสาระสำคัญ ซึ่งทำให้บริษัทไม่สามารถระบุตัวตน ที่แท้จริงของลูกค้าได้

บริษัทควรพิจารณารายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยต่อ ปปง. ในกรณีดังกล่าว โปรดดูรายละเอียด ในหัวข้อที่ 9

4.5 บริษัทต้องไม่เปิดบัญชีให้หรือทำธุรกรรมกับบุคคลที่ปกปิดชื่อจริง ใช้ชื่อแฝง หรือใช้ชื่อปลอม

4.6 บริษัทจะต้องระบุตัวตนที่แท้จริงของลูกค้า รวมถึงผู้รับประโยชน์ (Ultimate beneficial owner) และผู้มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชี (Controlling person) และจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน รวมถึงกรณีที่ลูกค้าเป็นนิติบุคคล ซึ่งจะต้องระบุให้ได้ถึงระดับบุคคลธรรมดา (natural person) ที่อยู่ภายใต้นิติบุคคลนั้น

โดยในการระบุตัวตนของลูกค้าทั้งลูกค้าบุคคลธรรมดาและลูกค้านิติบุคคล บริษัทจะต้องกำหนดให้ลูกค้าระบุชื่อผู้รับประโยชน์และผู้มีอำนาจควบคุมในทอดสุดท้าย รวมทั้งประวัติกระทำความผิดมูลฐาน และการกระทำความผิดตามกฎหมายฟอกเงินภายใน 3 ปี ย้อนหลัง นับแต่วันที่ขอเปิดบัญชี ไว้ในใบคำขอเปิดบัญชี หรือ แบบฟอร์มอื่น

นอกจากนี้ กรณีลูกค้านิติบุคคล บริษัทควรจัดให้ลูกค้าแสดงโครงสร้างการถือหุ้นโดยระบุรายชื่อผู้ถือหุ้นทอดแรกตั้งแต่วัยละ 30 ขึ้นไปด้วย โดยหากบริษัทมีข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อมูลผู้รับประโยชน์และผู้มีอำนาจควบคุมในทอดสุดท้ายที่ลูกค้าระบุนาม หรือลูกค้าไม่ได้ระบุอย่างชัดเจน บริษัทควรดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเอง โดยอาจพิจารณาจากรายชื่อผู้ถือหุ้นรายใหญ่และผู้ถือหุ้นในทอดต่อไปของผู้ถือหุ้นใหญ่ (นับรวมส่วนที่ถือโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่น่าเชื่อได้ว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน) ทั้งนี้ ในการพิจารณาการถือหุ้นในทอดต่อไป ให้พิจารณาสัดส่วนตั้งแต่วัยละ 50 ขึ้นไปทุกทอด จนกระทั่งสามารถระบุรายชื่อบุคคลธรรมดาที่ถือหุ้นในทอดสุดท้ายซึ่งถือหุ้นตั้งแต่วัยละ 50 ขึ้นไป และหาก ผู้ถือหุ้นตั้งแต่วัยละ 50 ขึ้นไปในทอดสุดท้ายเป็นนิติบุคคล ก็อาจถือว่าการรวมการผู้มีอำนาจผูกพันนิติบุคคลดังกล่าวเป็นผู้รับประโยชน์หรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมของลูกค้าที่เปิดบัญชี แล้วแต่กรณี

4.7 ก่อนเปิดบัญชีหรือเริ่มทำธุรกรรมกับลูกค้า บริษัทจะต้องดำเนินการตรวจสอบชื่อของลูกค้าผู้ขอเปิดบัญชี ผู้รับประโยชน์ ผู้มีอำนาจควบคุม และชื่อของบุคคลตามที่กำหนดไว้ในภาคผนวก ก กับรายชื่อบุคคล ประเทศ และประเภทธุรกิจ หรืออาชีพ ที่บริษัทควรใช้ความระมัดระวังในการทำธุรกรรม ตามที่ระบุไว้ในหัวข้อที่ 7 เพื่อใช้ในการจัดระดับความเสี่ยงของลูกค้า ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการระบุตัวตนของลูกค้า

4.8 การเปิดบัญชีหรือการทำธุรกรรมกับลูกค้ากลุ่ม 3 ลูกค้าที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษของภาคผนวก ก เช่น PEPs ลูกค้าใน NCCTs เป็นต้น รวมทั้งลูกค้าบัญชี Foreign omnibus account จะต้องได้รับการอนุมัติจากผู้บริหารระดับสูง

4.9 ก่อนพิจารณาเป็นลูกค้า บริษัทควรมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทได้พบกับลูกค้า (face-to-face) เพื่อสัมภาษณ์และให้ลูกค้าลงนามในเอกสารเปิดบัญชี รวมทั้งควรขอเอกสารแสดงตัวตนฉบับจริงของลูกค้า เช่น บัตรประชาชน หนังสือเดินทาง เป็นต้น เพื่อพิสูจน์ทราบลูกค้า โดยเฉพาะลูกค้ากลุ่ม 3 ตามภาคผนวก ก อย่างไรก็ตาม เพื่อไม่ให้เป็นการอุปสรรคต่อการพัฒนาการต่างๆ ในตลาดทุน รวมถึงการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้งาน บริษัทอาจมิได้จัดให้มีการพบกับลูกค้า (non face-to-face) ก็ได้ โดยจะต้องดำเนินการตามที่กล่าวในข้อ 6.2

5. การรู้จักลูกค้าและตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (KYC/CDD)

5.1 โดยหลักการทั่วไป ลูกค้าต้องอยู่ภายใต้การดำเนินการตามมาตรการ KYC/CDD อย่างสมบูรณ์ อย่างไร ก็ตาม บริษัทควรกำหนดขอบเขตที่จะนำมาตรการ KYC/CDD มาใช้ให้เหมาะสมตามระดับความเสี่ยงของลูกค้า กล่าวคือ ต้องปรับใช้มาตรการ KYC/CDD ที่เข้มงวดขึ้นกับลูกค้าที่อยู่ในกลุ่ม 3 กลุ่มที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ และอาจใช้มาตรการอย่างง่ายกับลูกค้าที่อยู่ในกลุ่ม 1 ลูกค้าที่มีความเสี่ยงต่ำกว่าปกติ ตัวอย่างการจัดกลุ่มของลูกค้า ปรากฏตามภาคผนวก ก

5.2 ปัจจัยที่อาจนำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยงของลูกค้า รวมทั้งผู้รับประโยชน์และผู้มีอำนาจควบคุม ตัวอย่างเช่น

- (1) ความเป็นไปได้ที่ลูกค้าจะใช้ธุรกรรมเป็นเครื่องมือฟอกเงิน เช่น รายละเอียดหรือเงื่อนไขของธุรกรรม ที่ลูกค้าเสนอ
- (2) ประเภทและลักษณะธุรกิจของลูกค้า ความน่าเชื่อถือของหน่วยงานกำกับดูแล โครงสร้างผู้ถือหุ้น ลักษณะการชำระเงิน หรือแหล่งเงินทุน
- (3) สถานที่จดทะเบียนหรือประกอบธุรกิจหรือที่พักอาศัยของลูกค้า ไม่ว่าจะอยู่ในเขตแดนซึ่งถูกประเมินว่าไม่มีการกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไว้หรือไม่ก็ตาม (เช่น NCCTs)
- (4) ลูกค้าเป็น PEPs หรือไม่

5.3 ตามหลักการที่ระบุไว้ในข้อ 5.1 ว่า โดยทั่วไปนั้นลูกค้าต้องผ่านกระบวนการ KYC/CDD ที่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่ำในการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เช่น ในกรณีที่ข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนของลูกค้าและบุคคลที่ได้รับประโยชน์และผู้ควบคุมบัญชีของลูกค้าเป็นที่ทราบกันทั่วไปต่อสาธารณชน อาจมีเหตุผลสมควรที่จะนำมาตรการ KYC/CDD อย่างง่ายมาใช้กับลูกค้า ผู้รับประโยชน์และ ผู้มีอำนาจควบคุม ซึ่งลูกค้าเหล่านี้ถูกจัดกลุ่มเป็นลูกค้ากลุ่ม 1 และมีกระบวนการ KYC/CDD ตามที่ปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก และต้องมีเอกสารประกอบอย่างต่ำตามภาคผนวก ค ทั้งนี้ ยกเว้นกรณีที่เป็ลูกค้ากลุ่ม 3 ลูกค้าที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ตามข้อ 5.6

5.4 สำหรับลูกค้าที่ไม่ได้จัดเป็นกลุ่มลูกค้ากลุ่ม 1 ลูกค้าที่มีความเสี่ยงต่ำกว่าปกติ แต่ไม่ได้ถือว่าเป็นลูกค้ากลุ่ม 3 ลูกค้าที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ตามข้อ 5.6 ให้ถือเป็นลูกค้ากลุ่ม 2 ลูกค้าปกติทั่วไป โดยบริษัทดำเนินกระบวนการ KYC/CDD ตามที่ปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก และต้องมีเอกสารประกอบอย่างต่ำตามภาคผนวก ค

5.5 เพื่อมิให้เป็นภาระขัดขวางการดำเนินธุรกิจ หลังจากที่บริษัทได้รับตัวตนของลูกค้าผู้รับประโยชน์ และ ผู้มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชี และตรวจสอบรายชื่อลูกค้าตามข้อ 7 แต่ยังมีได้พิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง ของลูกค้าจนแล้วเสร็จนั้น บริษัทอาจยินยอมให้ลูกค้ากลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ของภาคผนวก ก เปิดบัญชีได้ก่อน โดยบริษัทจะต้องติดตามควบคุมธุรกรรมนั้นอย่างใกล้ชิดจนกว่ากระบวนการพิสูจน์ทราบลูกค้าจะเสร็จสิ้น ซึ่งไม่ควรเกิน 10 วันทำการหลังจากวันที่เริ่มธุรกรรมในครั้งแรก รวมทั้งแจ้งให้ลูกค้าทราบว่าบริษัทอาจจำกัดประเภทของธุรกรรมที่สามารถดำเนินการได้

5.6 ในสถานการณ์ซึ่งพิจารณาได้ว่าลูกค้ามีความเสี่ยงสูงในการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย เช่น ลูกค้าที่สงสัยว่าอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดมูลฐาน การฟอกเงินหรือการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ลูกค้าที่มีรายชื่อเป็น PEPs หรือลูกค้าที่มีแหล่งเงินหรือสถานที่ติดต่อใน NCCTs หรือ Countries subject to monitoring เป็นต้น บริษัทต้องนำกระบวนการ KYC/CDD ที่เข้มงวดมาใช้ เช่น เพิ่มการตรวจสอบเพื่อทราบแหล่งที่มาของเงินทุนที่ใช้ในธุรกรรม เป็นต้น นอกจากนี้บริษัทต้องไม่เปิดบัญชีให้ก่อนดำเนินการกระบวนการ KYC/CDD จะแล้วเสร็จ ซึ่งตามภาคผนวก ก ได้จัดประเภทลูกค้าที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษดังกล่าวเป็นลูกค้ากลุ่ม 3 และกำหนดกระบวนการทำ KYC/CDD ที่เข้มงวดไว้

5.7 สำหรับลูกค้าที่มีรายชื่อเป็น PEPs หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับ PEPs นั้น เนื่องจากความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับ PEPs หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ PEPs อาจทำให้บริษัทมีความเสี่ยงด้านชื่อเสียงหรือการกระทำที่อาจผิดกฎหมายได้ บริษัทจึงควรดำเนินการตามกระบวนการ KYC/CDD ที่เข้มงวด ดังนี้

5.7.1 บริษัทควรตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนถึงแหล่งที่มาของทรัพย์สินและแหล่งที่มาของเงินทุนของลูกค้า รวมทั้งของผู้รับประโยชน์และผู้มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชีซึ่งเป็น PEPs ก่อนที่จะเปิดบัญชีให้

5.7.2 ปัจจัยความเสี่ยงที่บริษัทควรพิจารณาในกรณีที่เปิดบัญชีหรือมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับ PEPs ตัวอย่างเช่น:

(ก) ประเทศที่อยู่ของ PEPs

(ข) แหล่งที่มาของทรัพย์สินหรือรายได้ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ (ได้แก่ มูลค่าของทรัพย์สินในกรรมสิทธิ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับระดับรายได้ของ PEPs)

(ค) การได้รับเงินก้อนใหญ่จากองค์กรของรัฐบาลหรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลของประเทศที่มีความเสี่ยง

5.8 ในกรณีที่สามารถระบุตัวตนของลูกค้าผู้รับประโยชน์ และผู้มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชีได้ (Identify) แต่ไม่สามารถพิสูจน์ทราบข้อมูลของลูกค้าได้ เนื่องจากลูกค้าไม่ให้ความร่วมมือในการจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะให้เอกสารหลักฐานต่างๆ หรือปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลหรือเอกสารเพิ่มเติมที่มีสาระสำคัญ หากบริษัทต้องการเปิดบัญชีให้กับลูกค้าดังกล่าว บริษัทควรพิจารณาจัดให้อยู่ในกลุ่ม 3 ลูกค้าที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ หรือจำกัดการทำ ธุรกรรมในบัญชีของลูกค้ารายดังกล่าว

6. กระบวนการ KYC/CDD ที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ

6.1 กรณีลูกค้าประเภท Omnibus account

6.1.1 กรณี Omnibus account ที่จัดตั้งในไทยภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานทางการ ถือได้ว่าเป็นลูกค้ากลุ่ม 1 ลูกค้าที่มีความเสี่ยงต่ำกว่าปกติ ซึ่งสามารถนำกระบวนการ KYC/CDD อย่างง่ายมาใช้ได้ เว้นแต่จะทราบหรือควรทราบจากข่าวสารที่เผยแพร่ หรือจากการเปิดเผยข้อมูลของลูกค้าเองว่า Omnibus account ดังกล่าวอาจมีการกระทำความผิดด้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่พิจารณาว่าร้ายแรง ให้ประเมินเพิ่มเติมโดยส่งแบบสอบถาม (AML/CFT Questionnaire) ให้ลูกค้ากรอก ซึ่งหากพิจารณาแล้วว่ามีความเสี่ยง AML/CFT ที่รัดกุมเพียงพออาจจัดอยู่ในกลุ่ม 1 ลูกค้าที่มีความเสี่ยงต่ำกว่าปกติ หากพิจารณาว่านโยบาย AML/CFT ไม่รัดกุมเพียงพอจัดอยู่ในกลุ่ม 2 ลูกค้าปกติทั่วไป

6.1.2 กรณี Omnibus account ของสถาบันการเงินต่างประเทศที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานทางการในประเทศหรือเขตดินแดนที่เป็น full member ของ FATF โดยไม่รวม EC และ Gulf Cooperation Council (แหล่งข้อมูลตามภาคผนวก ข) ซึ่งบริษัทได้สอบทานเรื่องประวัติความผิด (disciplinary record) เกี่ยวกับการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยการให้ลูกค้าเปิดเผยข้อมูลด้วยตนเอง (self declare) หรือตรวจสอบผ่าน website ฐานข้อมูลของทางการหรือจากฐานข้อมูลของผู้ให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (data vendor) แล้วไม่พบกรณีความผิด สามารถจัดกลุ่มลูกค้าเป็นลูกค้ากลุ่ม 1 ลูกค้าที่มีความเสี่ยงต่ำกว่าปกติได้

หากในกรณีที่พบประวัติความผิดควรทำการประเมินเพิ่มเติมโดยส่งแบบสอบถาม (AML/CFT Questionnaire) ให้ลูกค้ากรอก ซึ่งหากพิจารณาแล้วว่ามีความเสี่ยง AML/CFT ที่รัดกุมเพียงพออาจจัดอยู่ในกลุ่ม 1 ลูกค้าที่มีความเสี่ยงต่ำกว่าปกติ

หากพิจารณาว่านโยบาย AML/CFT ไม่รัดกุมเพียงพอจัดอยู่ในกลุ่ม 2 ลูกค้าปกติทั่วไป รายละเอียดกระบวนการ KYC/CDD ปรากฏตามลูกค้ากลุ่ม 2 ภาคผนวก ก

ทั้งนี้ ต้องขออนุมัติต่อผู้บริหารระดับสูงก่อนเปิดบัญชีทุกกรณี

6.1.3 กรณี Omnibus account ของสถาบันการเงินต่างประเทศที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานทางการในประเทศหรือเขตดินแดนที่ไม่ได้เป็น full member ของ FATF และมีได้เป็น NCCTs หรือ Countries Subject to Monitoring บริษัทควรสอบทานเรื่องประวัติความผิด (disciplinary record) เกี่ยวกับด้านการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยการให้ลูกค้าเปิดเผยข้อมูลด้วยตนเอง (self declare) หรือตรวจสอบผ่าน website ฐานข้อมูลของทางการหรือจากฐานข้อมูลของผู้ให้บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (data vendor) และควรจัดให้ลูกค้ากรอกแบบสอบถาม (AML/CFT Questionnaire) เพื่อใช้ประเมินประสิทธิภาพของมาตรการในเรื่อง AML/CFT ของสถาบันการเงินดังกล่าว

หากในกรณีที่ไม่มีประวัติความผิด หรือพบประวัติความผิดแต่มีนโยบาย AML/CFT ที่รัดกุมเพียงพออาจจัดอยู่ในกลุ่ม 2 ลูกค้าปกติทั่วไป หากไม่รัดกุมเพียงพอให้จัดอยู่ในกลุ่ม 3 ลูกค้าที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ทั้งนี้ บริษัทต้องขออนุมัติต่อผู้บริหารระดับสูงก่อนเปิดบัญชีทุกกรณี

6.1.4 กรณี Omnibus account ของสถาบันการเงินต่างประเทศที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานทางการเงินในประเทศหรือเขตดินแดน NCCTs หรือ Countries Subject to Monitoring บริษัทจะต้องประเมินประสิทธิภาพของมาตรการในเรื่อง AML/CFT ของสถาบันการเงินดังกล่าวในทำนองเดียวกับ ตาม 6.1.3 โดยพิจารณาเปิดบัญชีให้เฉพาะกรณีที่ผลประเมินเห็นว่ามาตรการรัดกุมเพียงพอเท่านั้น และบริษัทควรนำกระบวนการ KYC/CDD ที่เข้มงวดมาใช้เพื่อป้องกันการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายผ่านบัญชีดังกล่าว ทั้งนี้รายละเอียดกระบวนการ KYC/CDD ปรากฏตามลูกค้ากลุ่ม 3 ลูกค้าที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ภาคผนวก ก และต้องขออนุมัติต่อผู้บริหารระดับสูงก่อนเปิดบัญชี

หากในกรณีที่พบว่านโยบาย AML/CFT ไม่รัดกุมเพียงพอ บริษัทไม่ควรเปิดบัญชีให้

6.2 กรณี Non Face-to-Face account

6.2.1 เพื่อไม่ให้เป็นการอุปสรรคต่อพัฒนาการต่างๆ ในตลาดทุน รวมถึงการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้งาน เช่น กรณีเปิดบัญชีผ่านทางอินเทอร์เน็ตหรือ on-line trading เป็นต้น หากบริษัทสามารถแสดงได้ว่าวงเงินรวมสำหรับทุกบัญชีหรือทุกประเภทธุรกรรม (total exposure) ของลูกค้าที่ทำกับบริษัทมีจำนวนที่ไม่มีสาระสำคัญ หรือกรณีที่บริษัทสามารถแสดงได้ว่าตัวตนของลูกค้าเป็นที่รู้จักกันทั่วไป บริษัทอาจมิได้จำเป็นต้องมีการพบกับลูกค้า (non face-to-face) กล่าวคือ ไม่ได้สัมภาษณ์หรือไม่ได้ให้ลูกค้าลงนามในเอกสารประกอบการเปิดบัญชีต่อหน้าเจ้าหน้าที่ของบริษัทที่ได้รับมอบหมายและมิได้มีการเห็นเอกสารแสดงตัวตนฉบับจริงของลูกค้า เช่น บัตรประชาชน หนังสือเดินทาง เป็นต้น แต่ต้องไม่รวมถึงลูกค้าที่มีพฤติกรรมในลักษณะที่อาจพิจารณาได้ว่าไม่ใช่เจ้าของบัญชีที่แท้จริง เช่น มีการมอบอำนาจให้บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่บุคคลใกล้ชิดดำเนินการเกี่ยวกับบัญชี มีการรับโอนหุ้นจากบุคคลอื่น ซึ่งไม่ใช่บุคคลใกล้ชิดมาฝากในบัญชี หรือลูกค้าแสดงเจตนาในขณะที่เปิดบัญชีว่าจะชำระเงินค่าซื้อโดยบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่บุคคลใกล้ชิด เป็นต้น

6.2.2 ในกรณีที่มิได้จัดให้มีการพบกับลูกค้า บริษัทจะต้องแสดงได้ว่าได้จัดให้มีการดำเนินการด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างดังต่อไปนี้แล้ว สามารถทดแทนการพบกับลูกค้าได้ ตัวอย่างเช่น

- 1) จัดให้มี third party reliance ให้สถาบันการเงินอื่นดำเนินการพบกับลูกค้าแทนเป็นกรณีๆไป ทั้งนี้ ความรับผิดชอบยังคงเป็นของบริษัท และสถาบันการเงินที่ทำการพบลูกค้าแทนจะต้องสามารถจัดส่งข้อมูลพร้อมเอกสารหลักฐานให้ได้โดยเร็วเมื่อบริษัทหลักทรัพย์ต้องการ
- 2) ติดต่อไปยังหมายเลขโทรศัพท์ สถานที่อยู่ สถานที่ทำการ หรือสถานที่ติดต่อที่ลูกค้าได้แจ้งไว้ เพื่อสอบถามให้แน่ใจว่าลูกค้าเป็นเจ้าของข้อมูลที่ได้แสดงไว้ต่อบริษัท
- 3) การจัดให้มีการรับรองเอกสารโดย notary public หรือมีหนังสือรับรองการเป็นลูกค้าจากสถาบันการเงินที่อยู่ในประเทศซึ่งเป็นสมาชิกของ FATF
- 4) การสอบถามกับบุคคลที่ 3 เช่น หน่วยงานราชการ สถานทูต นายจ้าง ธนาคาร บริษัท หลักทรัพย์แห่งอื่น (โดยความยินยอมของลูกค้า) หรือบุคคลอ้างอิงที่บริษัทรู้จัก เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสอบถามว่าข้อมูลที่ได้รับจากลูกค้าถูกต้องตรงกัน
- 5) ขอเอกสารอื่นที่สามารถแสดงตัวตนของลูกค้า หรือหาข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติม

- 6) การให้ลูกค้าชำระเงินโดยวิธีการตัดบัญชีเงินฝากกับธนาคารพาณิชย์ (บัญชี ATS) ซึ่งบริษัทหลักทรัพย์ได้ประเมินให้แน่ใจแล้วว่าธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวได้ทำการพบลูกค้ามาแล้ว เช่น การให้ลูกค้ารับรองเพิ่มเติมว่าลูกค้าได้ผ่านกระบวนการ face to face contract กับธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวมาแล้ว เป็นต้น

ทั้งนี้ บริษัทยังต้องกำหนดระดับความเสี่ยงของลูกค้า ตามการจัดกลุ่มที่ปรากฏตามภาคผนวก ก และทำการ KYC/CDD โดยระบุตัวตนที่แท้จริงของลูกค้าผู้รับประโยชน์ และผู้มีอำนาจควบคุม รวมทั้งติดตามควบคุมอย่างต่อเนื่องตามที่กล่าวในข้อ 8 ด้วย

6.2.3 ในกรณีที่ต่อมาภายหลังการเปิดบัญชีหรือเริ่มทำธุรกรรมประเภท non face-to-face account วงเงินรวมสำหรับทุกบัญชีหรือทุกประเภทธุรกรรม (total exposure) มูลค่าธุรกรรม หรือขนาดรายการของลูกค้ามีมูลค่าที่มีสาระสำคัญหรือลูกค้าที่มีพฤติกรรมในลักษณะที่อาจพิจารณาได้ว่าไม่ใช่เจ้าของบัญชีที่แท้จริง ตามที่กล่าวในข้อ 6.2.1 บริษัทควรจัดให้มี face-to-face contact กับลูกค้าโดยเร็ว

6.3 กรณีลูกค้าที่ทำธุรกรรมเป็นครั้งคราวกับบริษัท (Occasional client)

ได้แก่ ลูกค้าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ทำธุรกรรมเป็นครั้งคราวกับบริษัท และบริษัทไม่ได้ให้บริการ ในลักษณะที่ต่อเนื่อง เช่น ลูกค้าจองซื้อหลักทรัพย์ PO/IPO/PP ที่ไม่ใช่ลูกค้าที่เปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์อยู่เดิม (รวมภายใต้โครงการ ESOP) ลูกค้าที่ยื่นขอทำ tender offer หรือลูกค้าที่เปิดบัญชีเพื่อขายหลักทรัพย์ที่ได้มาจาก ESOP เพียงอย่างเดียว เป็นต้น บริษัทอาจกำหนดขั้นตอนการทำ KYC/CDD อย่างง่ายกล่าวคือ ไม่ต้องทำการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า (Verify) ดังนี้

6.3.1 กรณีจองซื้อ PO/IPO/PP

- 1) ลูกค้ายื่นใบจองซื้อหลักทรัพย์พร้อมสำเนาบัตรประชาชนที่ลูกค้าลงนามรับรองความถูกต้อง และ
- 2) ให้ลูกค้าจ่ายชำระด้วยเช็คส่วนตัวของลูกค้า หรือแคชเชียร์เช็ค หรือจ่ายเงินเข้าบัญชี จองซื้อ หรือเงินสด ยกเว้นกรณีลูกค้าจ่ายชำระเป็นเงินสดจำนวนมากกว่า 50,000 บาท ลูกค้าต้องมาปรากฏตัวต่อหน้า

6.3.2 กรณีทำ Tender offer

- 1) ให้ลูกค้ายื่นใบแสดงความประสงค์ที่จะขายหลักทรัพย์ของลูกค้าพร้อมสำเนาบัตรประชาชนของลูกค้า และ
- 2) บริษัทจ่ายชำระเงินค่าหลักทรัพย์ด้วยเช็คขีดคร่อม หรือนำเงินเข้าบัญชีซื้อลูกค้า

6.3.3 ลูกค้าที่เปิดบัญชีเพื่อขายหลักทรัพย์ที่ได้มาจาก ESOP เพียงอย่างเดียว และมีการรับรองเป็น ลายลักษณ์อักษรจากบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์นั้น ให้ยื่นคำขอเปิดบัญชีและเอกสารสัญญาประกอบการเปิดบัญชี พร้อมสำเนาบัตรประชาชน

6.4 กรณีที่ลูกค้าซื้อขายหน่วยลงทุนผ่านบริษัทในฐานะตัวแทนซื้อขายหน่วยลงทุน ที่ไม่ได้เปิดบัญชีแบบ Omnibus accounts ให้ดำเนินการรวบรวมเอกสารและจัดส่งตามที่บริษัทหลักทรัพย์จัดการลงทุนกำหนดเท่านั้น

7. รายชื่อบุคคล ประเทศ และประเภทธุรกิจหรืออาชีพ ที่บริษัทควรใช้ความระมัดระวังในการทำธุรกรรม (Sanction List / Warning List / PEPs List)

บริษัทต้องจัดให้มีการเข้าถึงฐานข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลของบุคคลผู้กระทำความผิดมูลฐาน หรือกระทำความผิดหรือเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (ML/FT Sanction list) รายชื่อของ PEPs รายชื่อประเทศที่ระบุเป็น NCCTs/ Countries subject to monitoring รายชื่อของลูกค้าที่เคยถูกบริษัทรายงาน STR และยังไม่ได้แจ้งเพิกถอนจาก ปปง. เป็นต้น รวมทั้งจัดให้มีข้อมูลกลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง รายละเอียดฐานข้อมูลและแหล่งข้อมูลปรากฏตามภาคผนวก ข

8. การติดตามควบคุมอย่างต่อเนื่อง (Ongoing KYC/CDD)

8.1 การทบทวนข้อมูลลูกค้า:

- (1) สำหรับลูกค้ากลุ่ม 1 ตามภาคผนวก ก บริษัทอาจไม่จำเป็นต้องดำเนินการทบทวนข้อมูลลูกค้า
- (2) สำหรับลูกค้ากลุ่ม 2 ตามภาคผนวก ก บริษัทควรพิจารณาทบทวนข้อมูลของลูกค้าอย่างน้อย 2 ปีครั้ง
- (3) สำหรับลูกค้ากลุ่ม 3 ตามภาคผนวก ก บริษัทควรพิจารณาทบทวนข้อมูลของลูกค้าอย่างน้อย ปีละครั้ง
- (4) สำหรับลูกค้าผู้มีได้ทำธุรกรรมใดๆ (ได้แก่ ซื้อ/ขายหลักทรัพย์ โอนหลักทรัพย์และชำระค่า หลักทรัพย์) ในช่วง 1 ปีก่อนวันพิจารณาทบทวน บริษัทควรพิจารณาทบทวนข้อมูลของลูกค้า เมื่อลูกค้าต้องการกลับเข้ามาทำธุรกรรมกับบริษัทใหม่

ทั้งนี้ การทบทวนข้อมูลดังกล่าว บริษัทอาจพิจารณากำหนดให้ลูกค้าต้องนำหลักฐานชุดปัจจุบันมาแสดงได้ตามความเหมาะสม

8.2 นอกจากการทบทวนข้อมูลลูกค้าตามข้อ 8.1 แล้วยังมีสถานการณ์บางประการต่อไปนี้ ซึ่งบริษัทควรทำ KYC/CDD โดยเร็ว ซึ่งอาจรวมถึงการร้องขอเอกสารประกอบที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว

- (1) มูลค่า รูปแบบ หรือวิธีการในการจัดการธุรกรรม การชำระเงิน หรือการรับชำระเงิน ในการทำธุรกรรมของลูกค้า มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ
- (2) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง เพียงพอ หรือเป็นปัจจุบันของข้อมูล เอกสาร หรือหลักฐาน ที่เคยได้รับจากกระบวนการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าบริษัทยังควรพิจารณาจัดทำรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยต่อ ปปง. ด้วย โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 9
- (3) เมื่อรู้หรือควรรู้ว่าลูกค้าเป็นผู้กระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่กระทำความผิดมูลฐาน หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินหรือการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การ ก่อการร้าย ไม่ว่าในประเทศไทยหรือต่างประเทศ
- (4) เมื่อรู้หรือควรรู้ว่าลูกค้ามีรายชื่อเป็นหรือมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีสถานะหรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองไทยหรือต่างประเทศ (politically exposed persons หรือ PEPs) ทั้งนี้ ตามแนวทางหรือข้อแนะนำของสำนักงาน ปปง. หรือ FATF

- (5) เมื่อรู้หรือควรรู้ว่าลูกค้ามีแหล่งเงินมาจากเขตดินแดนหรือประเทศที่เป็น NCCTs หรือ Countries subject to monitoring หรือ สัญชาติ มีถิ่นที่อยู่ สถานที่ติดต่อ หรือสถานที่จัดตั้ง สถานที่ประกอบธุรกิจ หรือมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข้างต้นไปยังเขตดินแดนหรือประเทศดังกล่าว ทั้งนี้ ตามแนวทางหรือข้อแนะนำของสำนักงาน ปปง. หรือ FATF

ทั้งนี้ “ลูกค้า” ที่กล่าวข้างต้น หมายรวมถึง รายชื่อที่ใช้ในการเปิดบัญชี บุคคลที่ได้รับประโยชน์ และบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชี

8.3 สำหรับกรณีข้อ 8.2 (3) - (5) นอกเหนือจากที่กล่าวในข้อ 8.2 บริษัทควรจัดให้มีการตรวจสอบข้อมูลของลูกค้ากับฐานข้อมูลต่างๆ ที่ระบุไว้ในหัวข้อที่ 7 อย่างน้อยปีละครั้ง

ซึ่งข้อมูลที่ต้องตรวจสอบ ได้แก่ ชื่อลูกค้า (ซึ่งหมายรวมถึง รายชื่อที่ใช้ในการเปิดบัญชี ผู้รับประโยชน์ และผู้มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชี ผู้รับมอบอำนาจ และผู้ถือหุ้นรายใหญ่) สัญชาติ ถิ่นที่อยู่ สถานที่ติดต่อ สถานที่จัดตั้ง สถานที่ประกอบธุรกิจ อาชีพ เป็นต้น

กรณีที่พบว่าลูกค้าเป็นผู้กระทำผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่กระทำความผิด มูลฐาน หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินหรือการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย บริษัทควรพิจารณายุติความสัมพันธ์หรือปิดบัญชีของลูกค้า และอาจพิจารณารายงานต่อ ปปง.

8.4 ในการดำเนินการตามข้อ 8.2 (1) บริษัทต้องจัดให้มีระบบและขั้นตอนการปฏิบัติงานในการติดตามธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์โดยอาจจะพิจารณาสอบทานแบบ Manual หรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ตัวอย่างของการใช้ระบบคอมพิวเตอร์มีดังนี้:

- การติดตามแนวโน้ม การหมุนเวียนของเงินภายในบัญชี และบันทึกการหมุนเวียนเฉลี่ยต่อเดือนเปรียบเทียบกับ การหมุนเวียนของเดือนปัจจุบัน หากมีความแตกต่างในอัตราที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของเดือนก่อนหน้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยพิจารณาร่วมกับสภาพของตลาดโดยรวมแล้วเห็นว่ามีคามผิดปกติให้ถือว่าเข้าข่ายน่าสงสัย
- การติดตามการซื้อขายในลักษณะที่ผิดปกติและอาจนำไปสู่การซื้อขายที่ไม่เป็นธรรมตาม พรบ. หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตามที่กำหนดใน (1) ข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรื่อง การซื้อขาย การชำระราคา และการส่งมอบหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2542 และ (2) หนังสือเวียนที่ กล. (ว) 8/2547 ลงวันที่ 15 กันยายน 2547 เรื่อง ลักษณะการส่งคำสั่งซื้อหรือขายหลักทรัพย์ที่ไม่เหมาะสม (ทั้งนี้ เมื่อความผิดในกรณีการบันทึกเป็นมูลฐานความผิดหนึ่งในการฟอกเงิน)
- การทำเครื่องหมายในบัญชีที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในระบบคอมพิวเตอร์ เช่น บัญชีของลูกค้าที่มีส่วนร่วมในธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการซื้อขายของบริษัท เพื่อให้เจ้าหน้าที่สังเกตเห็น และให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อธุรกรรมที่กระทำในบัญชีนั้น

8.5 หลังจากกระบวนการควบคุมต่อเนื่อง บริษัทอาจพิจารณาจัดกลุ่มลูกค้าใหม่ หรือพิจารณายุติการทำ ธุรกรรมได้ ทั้งนี้ สำหรับลูกค้ารายที่เคยถูกรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย (STR) และปัจจุบันบริษัทเห็นว่า ข้อสงสัยดังกล่าวไม่มีผลแล้ว บริษัทควรขอแก้ไขข้อมูลเดิมที่เคยแสดงไว้ต่อ ปปง. ก่อนการพิจารณาจัดกลุ่มลูกค้า รายดังกล่าวใหม่

9. การรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย (STR)

9.1 บริษัทต้องกำหนดระบบการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยต่อ ปปง. ภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดของกฎหมายว่าด้วยการฟอกเงินและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

9.2 บริษัทอาจจำเป็นต้องพัฒนาระบบหรือวิธีการเพื่อช่วยให้การรายงานธุรกรรมดังกล่าวทันเวลาและสามารถตรวจพบร่องรอยของกิจกรรมผิดปกติหรือน่าสงสัยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกี่ยวข้องกับบัญชีลูกค้ากลุ่ม 3 กลุ่มที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่น PEPs เป็นต้น ตัวอย่างระบบตามรายละเอียดข้อ 8.4

9.3 การกำหนดลักษณะที่อาจถือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยอาจเป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ในเบื้องต้นบริษัทจำเป็นต้องมีความเข้าใจและทราบถึงธุรกิจและแหล่งเงินของลูกค้าเพื่อที่จะสามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างรอบคอบว่าธุรกรรมนั้นผิดปกติหรือไม่

9.4 ตัวอย่างลักษณะธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือผิดปกติซึ่งอาจต้องมีการตรวจสอบอย่างละเอียดนั้นปรากฏตามประกาศของ กต.

9.5 ในกรณีที่มีการตัดสินใจว่าจะไม่รายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยอย่างชัดเจนต่อ ปปง. เจ้าหน้าที่ผู้กำกับดูแลควรบันทึกเหตุผลไว้ ทั้งนี้ในการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยนั้นไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงว่าจะเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องภาษีหรือไม่ ในกรณีที่มิใช่ข้อสงสัยอยู่ ควรรายงานธุรกรรมนั้นต่อ ปปง. โดยไม่ชักช้า

9.6 บริษัทหรือพนักงานที่เกี่ยวข้องต้องไม่เปิดเผยให้ลูกค้าทราบว่าได้รายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยนั้นต่อ ปปง. หลังจากนั้น ถ้าจำเป็นต้องสอบถามลูกค้าเพิ่มเติม ควรระมัดระวังอย่างยิ่งเพื่อให้แน่ใจว่าลูกค้าไม่รู้ตัวว่าชื่อของตนได้ถูกนำไปแจ้งต่อ ปปง. แล้ว

10. ภาระหน้าที่ของบริษัทในการสนับสนุนนโยบายการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

10.1 บริษัทต้องจัดฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับนโยบายข้อกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่าง ต่อเนื่องโดย

- (1) พัฒนาโครงการฝึกอบรม และ
- (2) ฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการฟอกเงิน ข้อบังคับ นโยบาย และวิธีการในการป้องกันการฟอกเงิน รวมทั้งความสำคัญของมาตรการ KYC/CDD ในการช่วยป้องกันการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

10.2 บริษัทต้องดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อให้มั่นใจว่าพนักงานมีความเข้าใจอย่างเพียงพอในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

- (1) ความรับผิดชอบและบทบาทของตนในการต่อต้านการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย
- (2) นโยบายภายใน วิธีการ และการควบคุมว่าด้วย AML/CFT และสำหรับการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุ อันควรสงสัย

10.3 ควรเก็บบันทึกเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่จัดขึ้นทั้งหมด รวมทั้งรายชื่อของพนักงานผู้เข้ารับการฝึกอบรมไว้

10.4 บริษัทต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ AML/CFT ซึ่งมีความรับผิดชอบดังต่อไปนี้:

- (ก) การตรวจสอบการปฏิบัติตามถึงการส่งรายงาน STR ตามกฎหมายฟอกเงิน ประกาศสำนักงาน และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
- (ข) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการเกี่ยวกับนโยบายภายในวิธีการ และการควบคุม ว่าด้วย AML/CFT
- (ค) รายงานผลการดำเนินการตรวจสอบต่อคณะกรรมการของบริษัทอย่างน้อยปีละครั้ง

10.5 บริษัทต้องดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ AML /CFT และบุคคลอื่นใดที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเจ้าหน้าที่ AML/CFT สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระ รวมถึงสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าและข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์

10.6 บริษัทควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทมีการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการต่อต้านการฟอกเงินและการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและดูแลเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับ AML/CFT โดยทั่วไป

11. การจัดเก็บเอกสารและข้อมูล

11.1 เอกสารและข้อมูลซึ่งควรจัดเก็บไว้ได้แก่:

- (1) ชื่อของลูกค้า บุคคลผู้ได้รับมอบอำนาจ รวมทั้งการระบุรายชื่อของผู้รับประโยชน์และผู้มีอำนาจควบคุมการทำธุรกรรมในบัญชี
- (2) ที่อยู่และสถานที่ติดต่อของลูกค้า และบุคคลผู้ได้รับมอบอำนาจ
- (3) เอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการกำหนดตัวลูกค้าและการพิสูจน์ยืนยันลูกค้า ในกระบวนการ KYC/CDD ซึ่งรวมถึงหลักฐานที่ลูกค้าจัดหาให้และหลักฐานซึ่งบันทึกหรือรวบรวมโดยเจ้าหน้าที่ของบริษัท
- (4) รายละเอียดของบัญชีธนาคารหรือแหล่งที่มาของเงินทุน
- (5) รายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับธุรกรรมดังกล่าว

11.2 บริษัทต้องบันทึกและจัดเก็บเอกสารข้อมูลตาม 11.1 ไว้อย่างน้อยห้าปีนับจากวันที่ปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า

12. ลูกค้าเดิมก่อนวันที่ประกาศของ กต. มีผลบังคับใช้

12.1 บริษัทต้องดำเนินการจัดกลุ่มลูกค้ารายที่มีธุรกรรมเกิดขึ้นในช่วง 6 เดือนย้อนหลังนับแต่วันที่ประกาศของสำนักงาน กต. มีผลบังคับใช้ เช่น รายการซื้อ/ขายหลักทรัพย์ การโอนเงินหรือหุ้นเข้าออกผ่านบัญชี ทั้งนี้ สำหรับลูกค้าที่จัดอยู่ในกลุ่ม 1 และ 2 ของภาคผนวก ก นั้น บริษัทต้องดำเนินการกระบวนการ KYC/CDD ให้แล้วเสร็จภายใน 3 ปีหลังจากที่ข้อบังคับของ กต. เริ่มมีผลบังคับ ส่วนลูกค้าในกลุ่ม 3 นั้น บริษัทควรดำเนินการกระบวนการ KYC/CDD ให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปีหลังจากที่ประกาศของสำนักงาน กต. มีผลใช้บังคับ

12.2 สำหรับลูกค้าที่ไม่มีธุรกรรมเกิดขึ้นในช่วง 6 เดือนย้อนหลัง บริษัทยังไม่ต้องดำเนินการกระบวนการ KYC/CDD จนกระทั่งลูกค้าประสงค์ที่จะเริ่มทำธุรกรรมใหม่ ซึ่งบริษัทต้องดำเนินการกระบวนการ KYC/CDD ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาที่เหลืออยู่ตามข้อ 12.1

13. การปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เข้มงวดมากกว่า

ในกรณีที่ข้อบังคับและแนวทางที่ออกภายใต้กฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นไม่สอดคล้องกับแนวทางฉบับนี้ บริษัทควรปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ หรือแนวทางที่กำหนดไว้เข้มงวดกว่า
